

A KLERIKÁLIZMUS

AZ ÁLTALÁNOS,
EGYENLŐ, TITKOS
VÁLASZTÓ JOGBAN.

ELMÉLKEDÉSEK.

ÍRTA:
MAGYARITS MIHÁLY.

ÁRA 50 FILLÉR

ZOMBOR, 1911.

ELMÉLKEDJÜNK,

hogy szabad szellemünk fel-
támadásának hallelujáját:::
elzenghessük.

A cél.

Ezen pár sornak nem az a célja, hogy bizonyítsa azon tényeket, amiket az olvasó elé felvet, hanem hogy a tények igazságának megkeresésére kivezesse az olvasót arra a térre, amelyen a tények igazságáról meggyőződhetik.

Ez még nem maga a tűz, amelyben a sátán kárhózik ez csak egy gyengéd jelzés a következő veszélyre, figyelmeztetésképen.

A veszélyt jobb minél távolabbról ismerni, de még jobb annak közeledtét ideje megtudni, hogy félre állhassunk előle és hogy célpontjának megrontása nélkül pusztuljon bele abba a mederbe, ahonnan kiindult:

A klerikális veszély *) mely annál borzalmasabb, minél közelebb ér hozzánk, — előttünk áll és ma-holnap birtokába keríti mindazon egyéneket, intézményeket, célokat, amelyek a társadalom kulturális céljaival viszonyban vannak, hogy visszaszorítsa a haladás azon gyepelőjét, amely a tüzes paripák előre törtető útján van.

Célja a sötétség és a butaság mélyébe sülyesztett emberiség kihasználása, hogy a felvilágo-

*) Igen érdekesen tárgyalja ezt Faber Oszkár: A Klerikális veszély c. munkája.

sodottság elöl való elvonás által megerősítse a Rómába székelő vice-isten trónját, hatalmát, ahonnan a megrontás összes szálai kiindulnak. Ezeket a szálat megfogni és széttépni volna célja ezen soroknak, hogy belőle egypár csepp olajat sajtoljunk arra a tűzre, amely egy fontos munkának hatalmas gépezetét hozza működésbe.

Az út

Egy elem rég idő óta rágcsálja a nemzet fájának lomb-leveleit.

A klerikális szellem pusztító viharként vonul közöttünk el, majd meg mint forgó szél erre jár és hordja szét átkos bacillusait.

Ma-holnap mozdulatlanul állunk a nagy kérdések előtt, amelyek megfejtése a haza érdekébe belejátszanak és tanácstalanul bámulunk egymás szemébe, a döcögő kocsi ország útján.

Más útra indultunk, lelkesen nagy elhatározásokkal, de előrehaladnunk nem lehet, — kocsink kerekeit valaki megköti.

Lekéstünk.

A szociális irány felé iramló vonat régen elrobogott már és mi csak most érünk ki az állomásra, nézzők a szemünk elöl eltűnt vonat erre hulló füstjét.

Igazán lekéstünk mindenről akkor, ha a mai kor haladásával lépést tartani nem tudunk.

Nevetségessé válunk a tunyaságunk folytán és ha a mi jövőnkről is nem volna szó,

legokosabban cselekednénk, ha a lekéssett vonat állomásáról hazamennénk aludni.

De mivel itt személyünkről, családunkról, az egész nagy társadalomról, azok boldogságáról, megélhetésük megkönnyítéséről, a munkások jogainak kiterjesztéséről van szó, ébrednünk kell, hogy semmit le ne késsünk.

Munkás geometria.

Nekünk indulnunk kell egy nem ismeretlen világ felé, hanem mi a megélhetési mód könnyű tételének biztos tudatában, egy oly világ jövőjének a központja felé törekedjünk, amelyben az ember a rabszolgaság alul való felmentése, megbecsülése és társadalmi elhelyezése által illő pozícióba helyeztetik.

Most kell nekünk felvenni a harcot, hogy a mai szégyenletes társadalmi állapotok megjavulhassanak. Arra kell törekedni, hogy a munkás is embernek ismertessék el ne csak a gyárak gépei mellett, hanem ott is, ahol a munkás kötelességének teljesítése után jogát jött élvezni és vele élni, azok között, akiket munkája által jó módba, bőrkabátba, a salonok bársonyszölyéjébe ültetett.

A statisztikai hivatal megállapítása szerint 1905-ben Budapesten meghalt 16.094 ember közül volt

gazdag.....	101
közép.....	1.774
szegény.....	12.734

ínséges.....	197
ismeretlen.....	1.288

Világosan sötét képet fest ez a gazdag és szegény közötti számarány.

A munka teszi tönkre az egyiket, hogy éltesse a másikat.

Az tehát, aki a szociális állapotukat ismeri és annak létjogosultságáról és méltányos követeléseiről meggyőződött, az magáévá teszi annak elveit és nézeteit akképen formálja, hogy vele segítséget nyújtson a társadalom rákfenéinek orvoslásához, mialatt ő abban megújul, hogy megújítsa azt amelyben megfordul.

Nem igaz, hogy a szocializmus elnyomná az egyéniséget. Nem igaz, hogy a szociális társadalmi rendben a Michel Angeloknak széklábat kell faragniok. Nem a Michel Angelok, hanem azok féltik inkább az egyéniségüket, akik érzik, hogy csak széklábfaragásra születtek.

A vallás és a nyomor öli meg az egyéniséget, a szocializmus felszabadítaná azt.

A szocializmus visszaállítja a harmóniát az ember és a természet között, amelyet a keresztény aszkézis és a nyomor megbontottak.

A kenyérszerzés irtóztató nehézsége és szabadidő hiánya folytán nem bonthatják ki a népmilliók tagjai egyéniségüket, dolgozniuk kell, hogy megőröljék keserves munkával, vért izzadott fáradsággal azt a búzát, amelyből kenyeret dagasztanak a kapitalistáknak, mely az idealizmussal szövetkezve az anyagi javak helyett erkölcsi táplálékot nyújt.

„Ilyen táplálékot mindig kész volt az uralkodó osztály a népnek adni. Hiszen az ember szeretet, önfeláldozás, jószív, lemondás s egyéb

erkölcsi ideológiák is csak uralmukat erősíthették meg s lázadások veszélyét háritották el fejükről.”

Mindenek felett, a munkást, hogy emberi magaslatra emeljük, jogokkal kell felruháznunk, mert az emberrel veleszületett emberi egyenjogúság kielégítésre ösztönzi a munkást, akiben a rabszolgaság érzete a munkakedvet lehangolja.

Ha pedig a munkás munkáját lelkiismeretes pontossággal, ambícióval, szakértelemmel és ernyedetlen szorgalommal végzi, miért, mi okból zárják őt ki abból a körből, abból a társadalmi osztályból és jogtérrel, a honnan ő további munkakedvét meríti és benne a munka iránti szorgalmatosságot fejleszti.

Ha tehát a munkásnak csak kötelességei vannak, de a kötelesség pontos elvégzésének a külső kihatása — a jogok megvonatnak tőle, nem méltányos-e az a felháborodás, amely a munkások között az egész vonalon észlelhető ?

Adják meg az illő jogot és kifejlődik benne az egyén.

„Sok emberben alakul át az egyéni életösztön társadalmi életösztönné, sok szempontból, sokféle társadalmi kategória igyekszik el-tüntetni, jelentőségben csökkenteni annak fontos tényét és éppen az bizonyítja a legjobban, hogy van benne csira, amiből valami kifejlődni fog.”

Az a munkás, amilyen jól tudja, hogy a családja csak akkor kap enni, ha ő dolgozik, aki jötevőkre, Isten segítségére nem számít, mert tudja, hogy hiába számítana — épp oly meggyőződött ő abban, hogy az ő helyzete nem felsőbb hatalmak, csodák által, hanem csakis

az ő akarata folytán változhat meg és a hatalmasokkal való viszonya pártütők harcára fog fejlődni. Azért nem adnak kezébe jogot, hogy az egyéni életösztön társadalmi életösztönné ki ne fejlődhessen, mert abból fejlődik a pártütők harca.

Mert az, akinek ő dolgozik, az nem csak ur felette, amikor a munkaideje melléje parancsolja, hanem az akkor is gyakorolja jogát, amikor távol van tőle.

Azért, mert a jogok az urak kezébe vannak letéve.

Abba a kézbe, amibe mi munkánk gyümölcsét, a temérdek haszon aranyát hullogatjuk, abba a kézbe szorul minden szabadságunk, gondolatunk, úgyszólván emberségünk.

Egy fekete kéz szorongat és mindenki, aki munkája által mástól függ, érzi ennek a hatalmát, amelyben lehetetlenné törpülünk,

Vannak módok, amelyek alkalmat nyitnak a megszabadításra, de nincsenek alkalmas emberek, akik a módot felhasználnák.

És azon emberekkel szemben, akik ezen mód felhasználását nem értik, alkalmazzák a hatalmasok azon fegyverüket, amelynek szuronyával hátraszorítják azt a tömeget, amely jogokért kiált, de nem áll ki a térre, hogy azt kivívja magának.

Ma a politikába fullad minden és belepusztulnak a legégetőbb kérdések is, amelyek sürgős elintézésre szorulnának.

Ma mindenhez van idő, csak az időből nem jut egy nap sem, amely a munkásé volna, egy napi gondolat a munka helyzetére, amely gondolattal a munkát becsülnék meg egyúttal.

„Mert a szocialista erkölcsan, ez az új és nemes epikureizmus új és még eddig sohasem ismert forrásokat nyit a művészetnek. Nem a művészetet fogja a sárba rántani, hanem a néptömeget fogja a nagy művészet megértéséhez fölemelni.”

Hatalmi túlkapások a túlzásig mennek és nincs az az emberfia, aki levetné a cifra dolmányt, hogy kötényt kössön magára és munkásnak tekintse magát, a többiekkel együtt-érezve, az állam napszámosaként a népnek jogokat szolgáltatasson ki.

Mily hitvány, gyáva népek vagyunk, jogokért könyörgünk mi, egy anyagtömeg, akikből a szellem érzete kihalt, hogy az urak hatalmukat végig zsibbasszák rajtunk.

Népekből áll az ország, azok által, azok (és nem Isten) kegyelméből élnek az urak, és hatalmaskodnak a fejedelmek és az a nép azokat táplálja, akiktől ha kenyeret kér, megtagadják tőle.

Szegényházat nyitnak a munkás embernek, hogy az urat kitarthassa, míg a statisztika szerint kilenc év alatt 1000 ipari munkás közül három pusztul el a munka csata csatamezején Magyarországon, vagyis annyi a mennyi amerikai halt meg 100 közül harc közben a spanyol-amerikai háborúban.

„Az ipari termelés békés évei csak az emberpusztítás gyorsaságának tempójában különböznek a véres háborúk hónapjaitól, de a halottak és rokkantak, özvegyeknek és árváknak száma nem.””

A múlt hagyományai, a hordárok módjaira megszámozott kegyelmesek beláthatatlan sora

feljogosít mindenkit, aki pennával dolgozik és aktákat hajtogat, hogy a nép jóvoltát vegyék igénybe.

Ez a jó nép buta türelme eteti őket.

A paraszt izzad, mialatt hűsül az uraság, az iparos foltoz, mialatt komotizál a pap, a kereskedelmi alkalmazott a létrák fokait járja mialatt a kegyelmes miniszter úr a vasárnapi munkaszünet felfüggesztését engedélyezi.

Persze, a miniszteri szék selyembársonya puhább a munka esztergapadjánál, a puha ülésen elálmosodik a kegyelmes, míg a kemény priccs keserű ébrenlétbe fárasztja a munkást.

És nem csodálni való, hiszen olyan emberek intézik a haza lakosságának a sorsát, akik csak a kényelmet ismerik, de nem a népek óhaját, nyomorát, megélhetési viszonyát, mert nem a népek fiai, nem a népből valók.

Nem állnak közel hozzánk már a születésüknél fogva sem, idegenek előttük a nádas házak, alacsony igényei, nem ismerik ízét a száraz kenyérnek.

Oly magasan születtek, hogy nem tudnak leereszkedni hozzánk, hogy megérezzék a pince-lakások dohos szagát.

És így távol a néptől, valahol fenn a büszke paloták emeletes pazarfényű termeiben mit keressen a szegény ember ?

Jut-e eszébe ott valakinek, hogy vannak emberek, akiknek nincs joguk, hogy népekből élnek, de nem a népnek, hogy azok alkotják, képezik a haza népességét, azok fejlesztik az ipart és a kereskedelmet és teszik azt versenyképpé.

Nem, és nem.

Ott mindenről és mindenkiről van szó, csak rólad nem, szegény magyar nép.

„Az öngyilkosokat az élet hajótöröttéinek szokták nevezni, pedig nem azok, hanem áldozatai egy társadalomnak, egy hatalmi osztálynak, amely nem adja meg a megfelelő nyugalmat, a megélhetési bizonyosságot, amely idegölő munkát végeztet és idegromboló betegséget terjeszt”, amelybe a nép belepusztul, olyannyira, hogy 10.000 bányamunkás közül 303 hal meg átlag egy évben míg a tisztviselők közül 183, a bányaurak és hozzátartozói 88-an.

”És ezt nincs, aki számontartja, aki ezen statisztika szerint mérlegeli a nép helyzetét.

Arra, hogy ezt valaki figyelembe vegye, arra senkinek sincs ideje, mert vannak fontosabb ügyek, mit csinál ott a jó mód között a nép nyomorúsága; elcsúszik a fényezett parketten és lábát töri a bársonyszék előtt.

És bármennyi ideig is tárgyaljuk ezen témát, összefoglalva a végeredmény az, hogy a nép nyomorog, a nép jogfosztott.

Omdurmánban a vérengző Mahdinak, Szudán pásztorkirályának rettentő uralma alatt az volt a szokás a politikai foglyokkal szemben, hogy a rab csak vasat és vizet kapott, de enni nem és a kinek pénze nem volt magát élelmezni vagy hozzátartozói nem élelmezték, minden további szóbeszéd és kommentár nélkül éhen halhatott.

Így halt évenként több száz fogolynál, ha ugyan nem könyörültek rajta rabtársai s azok ételhulladékaiból nem húzta ki egy ideig az éhenhalás kínos óráját.

Ki vonná kétségbe azt, hogy a sors, mely

tulajdonképpen nem más, mint az emberek egymás közötti ellenséges viszonyának elmérgesedett kinövésai, amelyek az emberekben kölcsönös elterjedés következtében az élet-halál harcát vívják — hogy az a sors nem visz bennünket is Omdurmánba, a vérengző Mahdinak uralma alá, hogy ott kitegyen az éhen-halálnak.

Mert mivel a szigorú paragrafusok csak életbe hagynak, de az élethez szükséges táplálékot a fogolynak önmagának kell megszerezni, hogy éhen el ne pusztuljon, — ezen sorsot, mely mindannyiunkat érhet és amelyben mindannyian belepusztulhatunk, az élet a keblébe rejtegeti és emlője vérünket eteti, ki meri továbbá kétségbe vonni azt, hogy az életnek nem-e ugyanaz a célja, ami a Szudán pásztor királyának volt?

Az élet az életben hagy, de az élethez szükséges tápanyagot vagy nekünk kell megszereznünk, vagy mások szerzik meg számunkra.

Ritkábban történik már az, hogy a mi kenyereinket mások szerzik meg számunkra, legalább is a néposztály kényszerülve van önmagának látni a kenyérének megszerzéséhez, mert nem áll a tőke alapján, mely biztosítaná számára a megélhetést, míg ellenben a tőkés a tőke alapján dolgozik, dolgoztat mások által, de nem mintha az embertársa Ínségén akarna segíteni, hanem a saját javának előmozdítására ad alkalmat a népnek a kenyérszerzéshez, hogy ezáltal a saját számára nagyobb kenyér karéjt tudjon szelni.

A kiváltságos osztályok abba a helyzetbe vannak, hogy ők kivételt képeznek az élet szigorú paragrafusai alul, mert igaz, a sors őket

is ki teszi azon titkos jövő elé, amelyben csak életet kapnak és semmi egyebet azonkívül, de megszületésük már a tőke kedvező helyzetére állítja őket, amely elől meghódol a nyomor, az éhség és mindazon szenvedések száz neme, amelyek a szegényeket megtámadják, akiknek csak életük van a halálhoz, de az éhenhalál elleni kenyeret már nélkülözik.

Vasat és vizet kapnak azok, akik nem állnak a tőke alapján, amelyen rendületlen állásban állhatnának, de így csak gyenge, mozgatható, ide odahelyezhető pódiumon, amelyen lefejezti magát az élet komédiása a nyomorának Damoklesz kardjával, hogy szórakoztassa a páholyok kényelmes ülésében elhelyezett uri publikumot.

Mert hiszen vegyük szemügyre a társadalmi jelenségeket és ítéljük elfogulatlanul. Micsoda elhelyezésben áll egy szegény cseléd az ő úrasszonya előtt. Nem-e állította oda arra a helyre a tőke a munkát, amelyet a cseléd személyesít, ahova csak megcsúfolva, minden tettel megbecstelenítve, minden tekintettel lenézve lesz az uraság részéről ?

Mintha csak a tőkének finomabb volna a lelke mint a munkáé, hogy az nem egyesülhet egymás megbecsülésével, oly értelemben, hogy a tőke és munka oly erkölcsi differenciákat hordana magába, mintha a kettő között valami főbb, valami kiváltság különbséget tenne.

Mert a tőke és a munka életet, — annak meg nyomort jelent, de egyéni különbséget a szegény és gazdag, a tőke és a munka között tenni nem lehet.

A tőke akkor fogja csak megbecsülni a

munkát és annak határozott jogos követeléseit elismerni, ha a munka a tőkén fog állni és ott, azon a termelési alapon versenyt produkálni és nem megfordítva; a tőke a munkást nyakán szorongatni.

Amíg a tőke egy bizonyos tekintetben csak a munka-elméleti alapon áll addig a munka gyakorlati iránya lanyhán és vérszegényen fog közeledni illő pozitív alaphoz, amelyben teret nyithatna mindazok számára, akiknek csak életük van és egyéb semmijök, akik egy erős állás hiányában a tőke mozgatható elemei.

Tekintsünk bátran szét a szélrózsa minden iránya felé és sehol sem találjuk meg azt a rekeszt, amely üresen állna a munka beillesztésére, hogy jobbról is, balról is falat kapjon és megvédessék a szétforgácsolás elől.

De minek menjünk tovább, maradjunk csak itt közel és nézzünk csak be az uri osztályok otthonába, ahol az ablak közé tett bársony párnán pihenő ölebecske jobban lesz óva, védve, ápolva és megtisztelve, mint odakünn a konyhán a cseléd munkája, a szolga fáradsága, a mosónő terhes kötelességének elvégzése.

Ez csak példa, de épp úgy van ez az iparos műhelyében, a kereskedelmi alkalmazottak üzleteikben a pultok mögött.

Igaz, munkát sürget az élet és az a lényege, de veszítene a lényeg, Ha az általános kötelesség egyesek kötelességévé fajulna át.

Már pedig még a tapasztalatra sem kell hivatkoznunk akkor, ha azt mondjuk, hogy ezen társadalmi különlegesség, széttagolás és kiváltságossá való kijegecedés szüli azt a vért a nyugodt munkásba, amely felforr akkor,

ha azt észleli, hogy amíg az egyik részen az élet sürgeti a munkát, addig a túlsó oldalon megengedi a kényelmet és a módot, minden érdem nélkül és azon jogát adja át az élet azoknak, hogy általuk megsürgettesék a szegény.

És itt feszül a zsineg, itt lesz és ezáltal van a tőkés és a munkás között a feszült viszony és válik társadalmi kérdéssé; hogy mi néven és joggon lehet az a másik Mahdi, hogy vasat és vizet szolgáltatson ki annak a fogolynak, aki csak azért rabszolga, mert azt a nagy bünt követte el ellene, hogy a jogaitól megfosztottan, szabadságvesztetten az éh halálnak teszik ki.

Semleges állásponton nyugszik a tőke a munkával szemben; amely dacára a fokozott fejlődésének, nem tudja megtekinteni azt az állapot, amelyen állva az idők folyamán felmerült magasság differenciákat ledönteni tudná.

Nincs módunkban részletekbe bocsájtkoznunk és a társadalmi kérdések boncolásába kezdenünk, de nyilvánvaló, hogy annak részletezése magába az életbe történik, ismétlődik, mutatkozik.

Aki figyelemmel kíséri a társadalmi problémák által felvetett tényeket, az megerősödik, azon hitében hogy a társadalom teljesen felkavart rendszere — mert mindenki a saját javát keresi és ezáltal azt feltúrja — megreparálásra szorul.

Manapság még a kiváltságos osztályok tagjainak bókol az elismerés, a tekintélyek polcára amely a mindent mozgató tőke és a tőkével rendelkező hatalomnak mindenütt kedveznek a velük érintkező egyének.

Az üzletek alkalmazottai előttük hajlonganak, mialatt a csekélyke, hitvány ruhába húzódó vézna mosónőt észre nem veszik, akinek a pénze épp oly értékkel bír, mint a nagyságos asszony türelmét megtűrő szekatúrája által fizetett összeget. Őket már belépéskor székekkel kínálják, aki egész nap semmittevése által csontjainak csuklóit jött ropogtatni, míg a szegény mosónő állhat és várhat, amíg a *sonorkívül* kiszolgált uraság megteszi bevásárlásait.

Ez a sonorkívüliség a szegény felett kereskedő úri osztály, a kiváltságosság szüli az emberekben a szociális vért és talán jobbat kívánunk a jövőnek akkor, ha azt mondjuk, hogy még nagyobb megaláztatás, még kirívóbb különbségtételt kell tenni a tőkéseknek a munkások felett; hogy az a megnyomorodott nyomorúság felébredjen nyomorának jajára és pálcát fogjon, hogy végig suhintson a henyélőkön, akik a murikat nem becsülve, önmagukat állítják a néptömeg elé imádás, tiszteleti hódolás céljából.

A hatalmi törekvések arra vezetnek már, hogy nem a törvények, hanem a kiváltságos osztályok kormányozzák a népmilliókat.

Manapság ezek az osztályok oly ügyesen rendezik el a sajátjukat, egzisztenciájukat, hogy otthon, a hivatalban, a társadalomban mindenütt csakis az ő akaratuk érvényesül és mozdulatlan, tisztelgő állásban marad előttük a szolgaság szomorú helyzetének nivójára alábocsájtott ember.

A hivatalnok, kiszámíthatlan fizetési osztályok fokára hágcsál egymásután anélkül, hogy valami érdeme is volna, anélkül, hogy

valamit is többet tenne a közjóért kötelességén kívül. Oly fényesnél fényesebb állásokba, állásokhoz jut a minden negyedévi drágasági pótlék kiutalványozás mellett, amit a munkás ha vérét adna oda és megszakadna a munkának terhe alatt, nem tudna megközelíteni sem.

Ez a túlbecsült munkásság, amelyet a kiváltságok önmaguk között jutalmaznak, mialatt a sajtó a csinált, meggyártott közvéleménynek alapján vezércikkekben himnuszt zeng nekik.

Pedig nézzünk csak bele a dolog velejébe és meggyőződhetünk, hogy ott tulajdonképpen a munka ismeretlen fogalomcsak, mert a dúsan honorált hivatalnok urak, díszes állást betöltő egyének soha sincsenek ott a hivatalos órák alatt, és ha ott is vannak, újságot olvasnak, kaszinóznak; és mindezekért egy pár évi buzgó és eredményes munkásságért a királyi ordóval nyugalomba mennek és azután ami nálunk a legszomorúbb — a nyugdíjazott kincstári kegyencek — ügyvédi irodákat nyitnak vagy egyéb állást foglalnak el.

Aki a 4, 5, 6000 korona nyugdíj alapján új tőkét kezd kovácsolni, a szegény munkás meg vegyen két krajcárért kenyeret, meg egy darab szalonnát és lakjon jó, hogy dolgozhasson azután késő vénségeig, amikor a szegényházak kapuját is hosszú kérés, kegy folytán nyitják ki előtte, hogy foglalja el munkásságának jutalmát.

De hiszen messze elkalandoztunk, mert még nyugdíjaztatás sem kell már többé, mert az árvaszéki ülnökök, elnökök, ügyészek, jegyzők stb. díszes társaság még hivatalos állásban is otthonán kiakassza a fiskálisi táblát s feleket

képvisel, a fizetés, a pénz minden oldalról özönlik, de ha egy munkás napidíját kéri, menyire sokalják azt, mily kiszípolyozónak tekintik.

Ez az, amit nem lát a nép, legalább úgy kell hinnünk, hogy nem, mert lehetséges volna-e továbbra is ezen törvényen kívüli állapotot eltűrnie ?

A tolvajok itt vannak mi mellettünk, a zsebünkbe nyúlnak, minket rabolnak meg és a tisztességes munkát ütik arcul nap-nap után, és mi tolvajt nem kiáltunk, mi továbbra is eltűrjük azt, hogy a mi pénzünkön bankettozzon az újonnan kinevezett ügyész, jegyző, főjegyző, alispán és a többi császári udvarosokkal együtt a hízott, de jól meghízott falusi plébánosok ócska viccei mellett, míg mi éhesen, lerongyolódva, jogfosztottan a sarokba húzódunk, mi, akikben aluszik az erő csak, mi, akikben kipusztult az ember az által, hogy nem állunk talpra jogunkért, hogy a kivívott joggal szétkergessük az egymást magasztaló, dicsérő kiváltságosokat.

Ha a „kegyes” főpásztor lejön egy községbe, nem a népet látogatja meg hanem azokat, akik az ő állásával egyenrangúak.

Azzal a pohárral köszönteti fel és élteti azokat, amelybe mi töltünk vért, verejtéket az ő táplálására.

Kérdezzük meg egymást, ki itt az okos a két bolond között ?

Aki enged a bolondnak, vagy a bolond, aki enged az okosnak, hogy azt bolonddá tegyen.

Szomorú állapot.

Szomorúan, setéten áll előttünk a munkás

helyzete a kiváltságos osztályokkal szemben. Ennek a társadalmi elfajulásnak csak egy oka íehet, hogy a munkásságból kifogyott az erő, a munkába öltötte bele és nines eszköze a vén diófa ajtók szétfeszítéséhez, amely mögött dáridol a tőke, a szegény ember által végzett munka terített asztalán.

A jövő

A nép helyzetének a megjavítását csak akképen képzei megoldottnak, ha jogának kiterjesztése által oly eszközökkel fog rendelkezni, amelylyel törvényt hozhat, hogy általa a tömeg anyagi helyzete megjavíttassék.

„A proletártömeg hatalmi viszonyai, gazdasági helyzetük fejlettsége, osztályá váló ki jegecedésük foka ha meg lesz, más helyzetbe jut a nép.”

Mindenesetre nagy történelmi tényé fog fejlődni az, a a politikai hatalmat a proletarizmus kiküzdi magának.

Ez a feszítő erő és harci készséggel fel lépő proletarizmus az óra mutatóját arra az időre fogja vezetni, amelyben elvégzi a végső leszámolást a birtokosok és egyéb elnyomók között.

„A választó jognak az a rendeltetése, hogy az állampolgárok akaratát lehető hiven tükrözhesse vissza, hogy minden érdek érvényre jutását lehetővé tegye.”

És bár ezen ideális célt a hatalmon lévő

osztályok, melyeknél a választói jog is csak a hatalom eszköze, lehetetlenné teszik, az a nép, mely megérett arra, hogy annak gazdasági, jogrendi, illetve politikai hasznos oldalát megismerje és értékelje, az a szükségszerű választó jogra való törekvés alatt a jog kuszált csere forgalmát bonyolítja le.

Az új választó rendszer, az általános titkos választói jog a munkásság érettségének a fokmérője lesz.

Mindenesetre, nem fogja kellemesen érinteni ezen, az általános titkos választói jogban megnyilvánuló népakarat, azokat a vezető férfiakat, akik eddig az ország, a nép vezetésének szerepét töltötték be.

Elsősorban is meginog a tekintélyük és alárendelve lesznek e nép akaratának, amely az általános titkos választói jog révén jut először őszinte kifejezésre.

Országunkra nézve ezen korszakalkotó rendszer oly képet fog festeni azok elé, akik eddig teljhatalmú urizálásuk, jó módjuk által a saját képüket pirosították, amelyben hatalmukat megroppantnak tekintik és amelyben meginog minden alap, amelyben bármilyen hatalmat rendületlen állásban képzeltek.

Összeroppannak az óriási paloták, mit a lenéző gőg magasra emelt, hogy köveiből a népnek hajlékot emeljenek.

A népparlament kiépíti mindazokat a helyiségeket, amelyben elhelyezésre vár a jelen szociális intézmények kezdetleges alkotásai.

„A választásra jogosultak aránya az összes lakossághoz képest ha nem is fedti teljesen az illető ország demokratikus előrehaladottsá-

gának fokát, de kifejezi a tömegek hatalmi viszonyait s így kifejezi a tömegek gazdasági helyzetének javítására irányító törekvést.”

A szociális erőteljes alkotásaiban hajlékot talál benne mindaz, ami az emberi jogok, emberi célok és törekvések ügyét szolgálja.

Biztosítatik a napszámos bére, az iparos kenyere a gyári készítmények elől és törvényerőre emelkedik a munka ideje.

Leszünk mindannyian napszámosok az emberi jogok kiterjesztése idejében esnem lesz közöttünk Úr, aki szíjjakat hasít le hátunkról és ízzé, porrá töri erőnket meg.

Nem lesznek emberek, akik Isten nevét bitorolva felkentnek hirdetik magukat és hazátlan bitagnak nevezik azt, aki keresetének utolsó fillérjét a szentség olajaként reájuk nem keni.

Mint eső elől bizonyos állatok a sáncok odújában, úgy fognak szét szaladni a vezérek, urak, papok, szétviszi őket az a vihar, amelyet az általános titkos választói jog életbeléptetése előidéz, mialatt mi a nemzet kéréjét egy csomóba szedjük össze.

„Mert lehet-e objektíve nézni továbbra is a társadalmi jelenségeket az érdekeken keresztül szűrve?”

Bármennyire nem szimpatizálhat a magyar az osztrákokkal, de azt el kell ismerni és érdekükre írni; minden bigottságuk dacára reálisabb gondolkodást tanúsítottak akkor, amidőn a haladó kor sürgetésére megalkották az általános titkos választói jogot.

Ők már ott tartanak, ahol mi évek múlva csak, de bármennyire késik is ami célunk el-

trésének ideje, utolérjük azt az óriást, amely a népen nehezedő hatalmat falja sorban, országonként és vele mindazt, ami a mi erőrehaladásunk, gyarapodásunk, megerősödésünk útját állotta.

Elvégre a célok csak késnek, de ha az a millió ember a mindennapi kenyeret tudja megszerezni magának megszerzi azt a másik kenyeret is, amely kalácscsá édesíti sovány falatját.

A nép vegye kezébe a mórleget, amelyben az igazság és a hamisság billenti egymást és ne legyen a hatalom a serpenyők súlya.

A társadalmi eltagolás különválasztott bennünket és nem tudunk ezideig benézni a boszorkánykonyhák húsos fazékjaiba, nekünk csak kiszolgálják az ebédet, amit minden beleszólás nélkül megennünk kell, dacára annak, hogy az étel legtöbbször el van sózva.

De mi azért megfizettük a becsületes árát, habár nem lakunk jól.

Azért az általános titkos választói jog révén összetörjük a régi edényeket, amiben húsunkat főzték, hogy mindannyian egyet együnk egyforma teríték mellett.

Nem lesz a szegény embernek más neve, nem lesz a gazdagnak cifrább címe, egyforma lesz koldus az úrral, egyforma jogokkal, az egyenlőség szent kötelékével összefogva.

Nem lesz majd protekció és ennek folytán állás, rang és jog: keresd a kenyeret magad és ne kerestessél másokkal.

Vállalatok, üzleti spekulációk nem tesznek majd egyeseket gazdaggá a nép zsebében keresztül, az ártatlanság szerény köpönyege alatt.

A népjogok ellenségei.

„Joggal feltehető, hogy az a kormány, amely a fennálló magyar választói jogrendszert kiterjesztőleg reformálni van hivatva, minden eszközzel meg fog próbálkozni, ami reményt nyújt az osztályuralom fenntartására. Hogy erre a klerikalizmus kiválóképpen alkalmas, azt éppen a magyar politika története bizonyítja a legfényesebben.”

Azért szükségszerű és aktuális mindazon cselekedet, ami ezen bebizonyított történelmi tényt megvilágításba hozza és az azzal való meggyőződést a köztudatba átviszi.

Mert most, amikor a magyar nép az általános t. választói jog életbeléptetése előtt áll, nem felesleges munkát végez az, aki az ezen irány felé vezető haladás kerékkötőit, az ellenségek egyikét, a klerikalizmust színleges cselvetéseivel a napvilágra hozza.

Mert hiszen csak akkor célravezető a küzdelem és a győzelem biztosított, ha az árulók cselszövényes utait, álnok fogásait, titkos alagútjait megismerjük.

A politikusokról nem érdemes szólni, mert azok politikája változik, mint az időjárás. Összevesznek, kibékülnek, hitet vallanak, hitet hagynak el.

Mi más csudát jöttünk megbámulni, aki nappal olyan, mint az angyal, este olyan, mint az ördög, aki egész poklot hord magába, az életben olyan, mint a falat kenyér, a politikában meg mint a kávéházi pikkoló, fut ide, fut oda és végtére oda áll, ahol borraivalót kap.

Olyan a klerikalizmus.

— Tudod édes fiam így, édes fiam úgy, és most adakozzál az Isten dicsőségére.

A klerikalizmus hazafiasságáról nem is szólva, még pár évvel ezelőtt, amikor a nép az általános t. választói jogi közóhaja még csak kezdetleges volt, akkor ki szónokolt a leghevesebben az általános t. választói jog ellen, annak hátrányairól, nemzeti szempontból való káros voltáról és most, amikor azt látják, hogy a nép közóhaja mind nagyobb mérveket ölt, — gondoltak egyet és mielőtt rájuk gyűjtanák a házat, megvetésre méltó fészket, — az általános, t. választói jog mellett kezdenek állást foglalni, de csak úgy nyíltan, a nép előtt, de belsőleg hideg borzadály futja át égést valójukat, mert tudják és jól sejtik, hogy az általános t. választói jog életbeléptetése az ő Castrum Polorusuk lesz.

Az arany zsinórokkal kivarrt köpenyeg oldalát azért fordították befelé, hogy ne lássuk a módos gazdák subáját, melynek kivarrása jele annak, hogy ott vannak milliók, kövér földek, mely hizott sertések legelőjéül szolgál.

Féltik a pénzüket, amelyben élnek — amelyet az általános t. választói jog alapján összeülő népparlament első munkája: a szekularizáció ~ elveszi tőlük és ez a Meiern kényszeríti őket, hogy legyenek „hazafiak,” nemzeti érzéssel, a nemzeti lobogó lengetésével, az általános t. választói jog érdekében.”

„A klerikalizmus nem ismer kegyelmet, aki az egyház politizálása vagy ultramontanizmusa ellen szót mer emelni, azt irgalom nélkül üldözőbe veszi. Még azokat sem kíméli, akik elis-

merik politizáló nem jogát, de kötelességét, de az egyház politikáját csak akkor helyeslik, há az egész nemzet, az egész tömeg, a nép érdekében tevékenykedik. A becsületes Félicité de hamenais-k, a radikális Ronioló Murik számára ajtót mutat az Egyház, amint nálunk is kiátkozta, sanda szemmel nézte, mellőzte és elítélte a magyarság javára fáradozó nagybotu Lőrincet, Martinovichokat, Verseghyt, Révayt, Ányos Pált, Czuczort, Horváth Mihályt stb.”

Látható tehát, hogy a nép érdekének a pálastja alatt csakis önzetlenül az ő érdeküket emelik feljebb, mint most is a jelenben, a nép érdekeit akarják előtérbe szorítani, hogy az ő fényes existenciájuk háttérbe ne szoruljon.

Számítanak a jövővel, de a jövő nem számít már reájuk, nem akarja igénybe venni a felkínált munkásságot a nép jólétének előmozdítására, mert a jövő nem felejt el a múlt eredményét, a jelen gyászos tradícióit, amely az ő „nagybecsű” közreműködésük folytán játszó-dott le.

A jövő, amelyben az általános t. választói jog által nyerünk jogot, a jog révén új lendületet a nemzeti irány felé.

Nem lesz szükségünk tehát azokra, akik a múlt sötét szellemével a jelen és a jövő felvilágosodottságát, ébredését, az új szabadságharc megvívását erőszak erejével beakarják takarni, hogy újból végig aludjunk a dermesztő álmot és hideg közönnnyel haladjunk el egyéni, társadalmi, nemzeti kincseink rongyokra tépett foszlányai mellett,

Hiszen, akiben a szociális érzés és a hazaszeretet még csak egy kis meleget tartja fenn

magát, az a jövője, boldogsága, hazája érdekében nem fog megmaradni az elvakult, lejárt eszmék, elvek hamva mellett, amelyben semmi nemesebb tartalom nem volt, amely után rohant vakon a vak hittel öntudatlanul, hanem fellebbenti a fátyolt, hogy megnézze a halott eltorzult arcát és átengedje azt a „megboldogultak” fogalmába, mialatt ő az élet felé fordul, ahol szabad eszme tiszta légkörébe fogadja, hogy új életerőt leheli jen beléje.

Gondoljunk csak vissza az inkvizíciókra, tegyük csak oda a fülünket a történelem lapjaira és meghalljuk az ártatlan vér bosszukiáltását, nyissuk ki szemeinket és látjuk a füstölgő máglyák emberemésztő lángjait, az ő igazságszolgáltatásuk gyakorlása által, az ő fennhatóságuk alatt, — mert akkorában az ő hatalmi érdekük ezt úgy kívánta.

A vér még ott tapad azon a kézen, amelylyel kormányozni akarná a népmilliókat. Mossa a vérfoltot az ártatlanság szagos szappanyával Babilon vizében, de színe ide rikít, szaga ide árad.

Mint a megátkozottat az éjféli kísértettől, nem tudunk megszabadulni szellemétől, amely behálózta a lelkek százezreit. Benne a gonoszt letörni nem lehet, mert ami a gonosz támasza — a pénz, oly mennyiségben áll a rendelkezésükre, hogy azon megveszik az életüket, azon kifizetik a helypénzt, mint a piaci kofák a tér kövezetén.

A pénz tartja bennük a lelket, a pénz terjeszti azt a szellemet, amelyet meg fog fojtani az általános t. választói jog.

Rorate Cöle, harmatozzátok egek onnan felülről az igazat, így imádkozik a hívő és így

mondja a hitetlen: itt az idő és meg kell törnünk a diót.

A fogunk immár erős lett hozzá, az akaratunk sem késik, az együttműködés fontosságát is átértettük. Ha a nép nem fog hozzá az ellenségeinek letörésén át a sajátját megvédeni, jogainak kiterjesztésének érdekében küzdeni, akkor ki legyen az, aki segítsen rajta?

„Lesz korszak, amely megkétszerezi az emberi életkort és örömtelivé teszi az életet, de — Magyarországon ma lassú éhezés nyomorítja a tömegeket, undorító piszok között vergődő vázak lehellik be drága odujok dögletes gőzét, munkásvér szárad a gépek kerekein, vérbajt terjeszt a prostitúció, gyilkol a tüdővész, minden második gyerek tíz éves kora előtt kerül a sírba, az anyákat Semmelweisz hazájában pusztítja a gyermekágyi láz, az apákat elnyomorítja a munka, a művészet helyett a pálinkásbutik mérge az egyetlen öröme százezreknek, tíz-húsz évvel rövidebb az élet, mint Északnyugoti Európa kulturállamaiban, a milliók a költő parancsának: „itt élned, halnod kell” csak második felét fogadhatják meg, mert életük örömtelen, gonddal teli lassú haldoklás. S a halál szigetéről száz-ekrek menekülnek még az amerikai szénbányák életveszedelmekkel teli, sötét borzalmakkal fenyegető tárnáiba is . . .”

Nekünk kell kaput nyitnunk a henyélőknek és kitéssékelni őket azon az úton, amelyen át mi lerázzuk a piócákat, az élősdieket és arra a helyre érünk, ahol a mi bajunkat mi intézzük és nem intéztetik mások által.

Mi dolgozunk, mi hozzuk a hasznot, de ezentúl nem másoknak, hanem Önmagunknak.

És hiába akarja a klerikalizmus fogásaival a követelőően fellépő tömeget megszorítani, ereje gyengének bizonyul majd, minden erőssége mellett, mert „nyilvánvaló, hogy minden mozgalom, mely híveinek valóságos szükségleteit akarja kielégíteni, mely igazi kultúrát, jólétet, egészséget, műveltséget, tisztaságot akar adni, materiális elveket fog hirdetni, miként a nagy forradalom polgársága hirdette és miként ma a szocializmus hirdeti; míg azok az osztályok, melyek a tömeg szükségleteinek megszorítására törekszenek, mert a tömeg igényeinek fokozásával a saját érdekeiket látják veszélyeztetve: idealista álláspontot foglalnak el.”

A klerikalizmus gyógyszer-tárában az új tapasztalásokba van már rakva.

Használatos lesz, külsőleg, meg belsőleg, mert minden attól fog függni, hogy, hogy szeretjük Krisztust.

És a gyógyulás biztos hatású lesz, a lábadózó beteg egészséget nyer és a kórházi hűs kerti fák árnya helyett harci tért fog lépésével mérni és híveket szerezni Krisztus zászlajának, amely alatt önmaguk érdekét értik.

A nép sanyarú helyzetének égető sebét kuzslással akarja a klerikalizmus elmérgeztetni és ha az az emberben inficiálódik, beoltja kenes szavának édeskés mézével.

Tapaszt a szemekre, hogy a gyógyulás helyett megvakuljon a nép, hogy ne lássa „népbarát” megett az ellenséget és az ő munkájának a gyümölcsét az Ő zsákjába tömje, hogy a hasznos a kellemessel vegyülve őket istápolják, akik édes szavakkal megtömik a pór népet, mint

a pór nép alacsony szobájukat a szekrény tetején a leveles birsalma szerte omló illata.

Azért kell mindazoknak látnoki szemmel birniok, akik a jelen társadalmi evolúciók problémákba belejátszanak, hogy bölcs előrelátással szemügyre vegyék azokat, akik a népek meggyőzését, politikai álláspontját, elvi igazságát kijátszani akarják és ezáltal széttagolni azt a nagy csoportot, amely az általános t. választói jogért küzd.

A cél világos.

Éket verni az ép törzsbe, erőt forgácsolni szét és szétrobbantani az egy testté, egy szervvé alakult tömeget.

A klerikalizmus ugyan jól tudja azt, hogy ha azzal jönne, amit évekkkel ezelőtt hirdetett, hát kiesne abból a már csekély számmal dicsekvő nép kegyeiből, akik az általános t. választói jog hívei.

Azért követi az okosság politikáját és a hive elve mellé áll, hogy a következő, reá válságosnak ígérkező jövőben a maga számára biztosabban megnyerje.

„Nem eszmék kormányozzák a világot — mondja Spencer Herbert — hanem az érzelmek és az emberek nem értelmük szerint cselekszenek, hanem a bennük meggyökeresedett érzések és szenvedélyek hatása alatt.”

Hiszen a klerikalizmus számít mindennel és a legcsekélyebb dolgokkal is nem unja meg a bíbelődést, amiből tudja, hogy valamikor nagygyá fog fejlődni.

Tudja, hogy hívei kis csibéi a fejére nőnek és a pásztor aklának léceit szétszedi a XX-ik

század viharja és kiemeli a fészkek megmelegedett kotlóságait.

A klerikalizmus sokat tud, még többet sejt és furcsákat álmodik.

De minél többet tud ő, minél többet sejt és álmodik, annál többet kell tennie a népnek, hogy ne tudjon, ne sejtjen, ne álmodjon, hanem a keserű felébresztése alattomos munkájának a csődjét jelentse be, mely ami győzelmünk javát szolgálja és célunk elérését jelenti.

A klerikalizmus*

A klerikalizmus tu] aj donképen az „egyház” fogalomba burkolózó papságnak gazdasági, politikai és társadalmi, egy szóval hatalmi törekvéseit jelöli, — mondja Faber Oszkár.

Az egész emberiségre, egyesekre és a társadalomra nézve egyike a legveszedelmesebb és valamennyi közt a legerősebb szervezet.

Célját, munkáját, törekvéseit a figyelő ember ismeri és ha megemlékszik valaki róluk, az csakis feleleveníti és közelebb hozza a rosszat, a veszélyest, — amely úgyis már elég közel van hozzánk.

Közöttünk, mibennünk, sőt mi több, mirajtunk járnak és ilyenek tudják még megszólni a másokat, ilyenek mernek írni a szabadkőművesség nemzeti veszedelméről*) és nem veszik észre

*) Huszár Károly: A szabadkőművesség — nemzeti veszedelem c. munkája.

az ő szellemük megbutult óriását, amely belemarkol legszentebb érzelmünkbe, földreteperi emberi önérzetünket és beárnyékolja magyar hazánk kulturális fejlődésének csiráit.

Megmételtyezte már ez a szellem a legegészségesebb agy gondolatait, világnézetét és mi sem könnyebb, ha nép megnyeréséről van szó.

Védekezünk minden ellen, ami az elemi csapások veszélyét reánk zúdítaná és elfelejtünk paizsot emelni ezen szellem nyilai ellen, mely a szemünk látóképességét kiapasztó könnyecseppeknek tartja kötőjét kárörvendő mosolylyal.

Vakuljon meg az ember és ne lássa a lát-nivalókat, ne lássa, csak érezze, hallja, mint az ördögötől megszállott az éjféli lánccsörgetést.

És ők ennek dacára azoknak tüntetik fel magukat, mint akikre az istenfia gyújtotta világosság reájuk hullott és bennük összpontosul annak minden sugara, mely a menyországból ered és oda indul innen vissza.

Ők mindama tények nagy férfiai, amiben mágnesség van, hogy delejes álmodat bocsássanak a munka mellett virrasztó emberre, mialatt ők kifoszták létének tartalmát, lelkének világosságát, agyának erejét, hogy felébredve, mint félkegyelmű vánszorogjon ides-tova és arra menjen éppen, amerre tuszkolják.

Bolonddá tették az embereket, örültek házává alapozták a félvilágot, amelyben az örülési roham kitörését, fantáziáját, a minden mód szerinti alkalmazkodás módszerével fékezik.

Szegény jó bolondok mi, jó szívvel, dus el-tartással, megrakott asztalok mellett traktáljuk őket és hajlongunk előttük pincérek módjára,

hogy azután a pirosszegélyes szalvétába bele-
töröljük könnyeinket.

Mi meg vasrácsok mögött, mint közveszélyes
emberek, kimosolygunk megalégedetten, mintha
otthon minden rendben volna, mialatt a kleri-
kálizmus közöttünk már mint bejegyzett cég
szerepel és intézménnyé fejlődik.

Ez az egész intézmény pedig egy össze-
tákolts bódé, mely fölött függ a cégtábla, akár
egy falusi szatócs bolt ajtaja felett, csakhogy itt
kapni valamit, míg ott egy kis erkölcsi oráció-
nál egyéb semmit.

„Az építész ritkán lakik abban a házban,
melyet ő maga épített. — így tesznek a diva-
tos bölcsészek is.”

Erkölcsi oráció azoktól, azoknak, akiktől oly
távol állnak az erkölcsi minőségben és örülhet-
nének azon, ha ők a világiak erkölcsi níveljén
állnának.

Állhatnának, ha nem volna bor, lány és
mindezekhez a temérdek sok, sok pénz, mely-
nek gyarapítása, fellendítése érdekében annyira
fellendítették üzleti érdekeiket, kitégítették, ki-
bővítették az üzletet,*) de nem új berendezés-
sel, modernül, hanem ósdi bútorokkal, csúf el-
vekkal, a józan, a tiszta elvek cégére alatt.

Ábrányival kiáltunk fel önkéntelenül is|
keressük az Istent mindenfelé, a templomba is,
de ott sem találok mást, mint szent kereskedő-

*) Mozi is van már a templomban, „Toulonban, 1911.
május 18-án a kath. székesegyházban tegnap tódult a kö-
zönség, mert szentbeszéddel kapcsolatosan mozgófényké-
peken mutatták be az Orleansi szűz életét. Moccanni sem
lehetett a templomban, úgy megtelt, nem is annyira ajta-
tos, mint inkább kíváncsi közönséggel.” („Est” máj. 19. sz.)

ket, kufárokat, akiknek a Názáreti ostorszíjja kellene.

„Mert nem üti meg a mértéket, aki magát ajánlja, hanem az, akit az Úr ajánl.” Pál II. lev. X. 18.

Tekintsünk szét és mit látunk? Viszás népet a papok élén, akik vallás különbséget téve közöttünk, felparcellázták az emberiséget.

„Amikor az emberek kifogytak a gyűlölködés minden neméből, kitalálták a vallásokat.”

A pártok viszályába vetették az emberiséget, ahol küzdenek egymás ellen, egymást legyilkolva az igazságért, pedig szegények — ne keressék az igazságot ott, ahol a pap a bíró, mert aki a szemébe meri mondani az igazságot, az számára örökre elveszett.

„Őszintének lenni a világon annyit tesz, mint egyenlőtlen fegyverekkel menni harcba és födetlen mellel harcolni egy vértezett ember ellen, aki tört emel rád.”

Ez tény igaz.

Aki a papokról véleményt óhajt alkotni — menjen közibük.

Imádkozzál: kinevetnek, légy erkölcsös: megmosolyognak és légy felvilágosodott, energikus: agyonüldöznek, hitedből kitagadnak, pogánynyá tesznek.

Mert hiszen ott más az elv, titkos a cél, hamis az érdek.

Ha kétszínűségről valaki képet óhajt festeni, menjen a templomba, ott látja a papot a néppel földre borulni, majd kiforgatott szemekkel égre bámulni, sóhajtozva, imádkozva, majd meg, mint a legfőbb erkölcsbíró felemelkedik és szónokol.

Meggyőző hévvel, határozottan, érthetően, a nép nyelvén, a nép szívéhez.

Menjünk azután palettánkkal utána, egészen utána, közvetlen közelébe, ahol velünk vétkszik, velünk tart, sőt túlhaladja a versenyt C 100° hőmérséklettel feljebb.

Annaira esztelenek vagytok-é, hogy lélekkel kezdve, most meg testtel végzitek? Pál III. 3. kérdi tőlük az isteni Mester szomorún.

Ilyen gyors, pillanatnyi változást a paletta nem bírja el, de nem baj, csak ha ők bírják el, a versenytársak, a futók, az idegek teljes épségben tartása mellett, az arc színének átfutó pirosága nélkül.

„Ha valakinek az egyénisége rossz, akkor minden élvezete olyan mint a milyenek a legfinomabb borok annak, akinek epe van a szájában, mondja Schoppenhauer.

Természet kell mindenhez és érdek.

A természet az érdeknek veti alá magát, teljes odaadással, ölbe hullással, a személy csiklandós élvezetének hatása alatt.

És ez az, ami hatalmába ejtette a tisztelendőket, ez az a kedves béklyó, amelyet ők az emberi nem gyengeségével lazítani szándékolnak.

Krisztus szöllejének munkásai, a kifacsart szőlőfürtöt, melynek nedve átkos bacilusa az emberiség azon talaján, amelyen életet éli és életcéljának végéhez ér.

Nincs az a jószámító kereskedő, akiben oly nagyfokú rafinéria volna, mint bennük, nincs az a házaló, akiben oly erős a félrevezetésre való hajlam, mint bennük, nincs az a színész, aki oly hűen tudja szerepét betölteni, mint ők.

Hozzájuk, nekik szól: „Megmondottam előre

és mondom előre, miként midőn másodszor köz-
tetek voltam, úgy most távollétemben azt írom
azoknak, akik azelőtt vétkeztek és a többieknek
mindannyiuknak, hogy ha ismét odamegyek»
nem leszek kíméletes.” Pál II. lev. XIII. 2.

Szívós, ellentálló természet mindazzal szem-
ben, mi az emberiség javát szolgálja.

Minden leghasznosabb társadalmi kérdést is
az Ő érdekük, elvük, nézetük alá helyezik és
százezrek javát, népek sorsát nem tekintve, az
énjük létfentartó eszméikkel azok fölé emelked-
nek és uralkodni akarnak a szívek felett.

Vannak közöttük más szociálpolitikusok,*)
filozófusok, modernisták,**) de ez csak reklám,
érdek és nem meggyőződéses politika, ez szem-
kápráztatás a világ szemébe, hogy ime láss, ha-
ladunk a korrallal.

Pedig a szociálpolitika őszinte megvallása
önmagunknál kezdődjön, legyünk mi az elsők
abban a táborban, amelyet megjavítani, refor-
málni szándékozunk és ne legyünk humanizmu-
sok a jó cselekedetek megtagadásával.

„Bőkezűséget tanúsítanak, a nélkül, hogy
vagyonukat feláldoznák: ebből áll a pénz leg-
nagyobb élvezete.”

Ha prédikálni tudunk, hát adjunk kenyeret
is annak a népnek, mely bennünket meghallgat.

De manapság egész tevékenységükben nagy
dobbal, sok hű-hóval az utca sarkokon hirdetik
az igazságot és a szamaritánusi cselekedeteket,
mert tudják, hogy: „csendesesen s tiszta szán-
dékkal véghez vitt jótétemények holtak, kik a

*) Giesswein Sándor.

***) Prohászka Ottokár.

sírban élnek, (virágok, melyek a zivatart kiállják, csillagok, melyek soha le nem tűnnek.”)

Felemelik szavukat minden egyes alkalommal, ha itt, ott egy-egy tévedés, botlás történik, tele fűjják a képviselőházat, korteskednek utcasarkokon, dobolnak a nagy korcsma előtt a jámbor falusi nép okulására, megintésére, ők akkor a nagyok, a hősök, ők adják a szentet és a kristálytisza erkölcsre hivatkozva pálcát törnek az erkölcstelének felett és verik a mellüket, hogy öneik köszönhető a társadalmi rend, mert ők az erkölcsrendőrséget képezik.

„A röpkedő kicsinyke lelkek oly sokan dongnak a világban, mint a szúnyogok; de vajon hol van az ember, aki elhinné magáról, hogy közibe tartozik.”

Kicsiny lelkek óriássá fűjják magukat, de menjünk csak úgy sorjába, gyűjtsünk adatokat az ő viselt dolgaikról, kérdezzük csak meg a falu népét, a város értelmességet és kérdezzük meg őket, mit tesz a tisztelendő ur, miként él, viselkedik az egyház parancsa szerint és majd fogunk hallani ítéletet, mesébe illő durva eseteket, a nép, a hívők jóvoltából, párbérekéből, illetve a perselyekbe hullogatott kártyapénzekből, kegyes adományokból.

Jobb neki, ha malomkő köttetik a nyakára és a tengerbe vettetik, mintsem megbotránkoztatson. Lukács 17., 1., 2.

Van a szobájában imazsámoly, plafonig nyújtózkodó imakönyvszósz, szent kép, szobor, kiterjesztett, áldást osztó karokkal, szent, búcsús olvasókkal és mindennel tele szobája, hogy a hívőt meghassa, a tömjén illat elbódítsa és hogy a megszentelt, megigéző környezet közepette

álló papnak a glória, a kézcsók, hajlongás, tisztelethódolás kiszolgáltassék, akinek a szíve csupa pókháló, ajka hazug szónak malma és igéi nem a Krisztus igéi.

Azt hiszik, hogy a külsőségek fedik beviláguk bűnös viszonyát, pedig „arany szerszám nem teszi jobbá a lovat.”

Itt az ember kétségbevonja emberségüket, midőn meggondolja, hogy milyen kétszínű, alatomos természet kell ahhoz, hogy az ember felmenjen a szószékre és hirdesse az ellenkezőjét annak, amit tesz, vall és életrendszerével be nem vált, bolonddá tartja azt a tömeget, mely ott a padsorokba szorongva lesi szavait, hogy kövesse az elhangzott vezéreszméket papja élén, mint juhok a pásztort.

De ezek a hívők, a juhok gyakran egyedül maradnak, a pásztor el-el téved, el-el tűnik, alámerül az élet pocsolyájába, mint az alámerülő liba sor forró nyáron, a patak sárosa vizében.

„Ha nagy úr vétkezik, azt mondja a világ: ember; ha a szegény vétkezik, azt mondja: gazember,”

Ez a subás pásztor nem érzi a dél, a XX-ik század forróságát, izzó hangulatát, hanem ott didereg a középkor sötétjében.

„Mert minden, aki gonoszul cselekszik gyűlöli a világosságot és nem jő a világosságra, hogy meg ne fedessenek az ő cselekedetei.” János 3, 12. 20.

„Minden emberi dolog arra törekszik, hogy legyen ideál benne! — lélek, amint mondtuk már; ha csak arra való is, hogy a testet megmentse a rothadástól. És csodálatos, hogy az ideál vagy lélek, helyezd bár oly csúnya estbe,

amilyenbe csak akarod, megfürösztí ezt a testet tulajdon nemességének ragyogásában; fokról-fokra, szünetlenül formálja, módosítja, kívül-belül újjá alakítja a csúnya testet; végül már széppé, bizonyos fokig istenivé teszi.”

De ők nem a lelki, a belső tartalom meg szépítésére törekszenek, hanem Prohászkaival egyetértve azt mondják: „kezdjük az anyagin és érzéken, hogy végezzük a szellemin.”

Ez külön papi specialitás.

Jó sorsuk van még nálunk, a százados pincék homokjában ott vénül a tüzes bor, az óriási vagyron kamatos kamatja megengedi az uri módot és van, lesz, jut és marad is mit aprítani a tejbe, — de minden változik e földön, minden újul, formálódik és talán mi is megváltozunk és lesz erőnk ezt a nyűgöt lerázni, hogy a jövő számunkra is meghozza a változást, a renyhe élet helyett a munkát, hogy velünk együtt keserves verejtékkel dolgozzon és ezzel az ember rendeltetésének tegyen eleget.

És ez az izomtörő, keserves munka, az élettel való küzdelemből facsart verejték az igazi szentelt víz, mely életünket, élethivatásunkat megszenteli, lényünket megnemesíti.

„A munkás lelkének egyik acélozója az, ha azt látja, hogy munkaadója is ott izzad vele.”

De ők pihennek, mi dolgozunk helyettük is, hogy őket jó módba helyezzük.

Elvitázhatatlan tény, hogy a munkába, a jellemes életbe és ember és társadalmi kötelességeink elvégzése, felsegélyezésében hirdetik az igazi krisztusi tan, krisztusi igazság, mely üdvözíti a lelkeket és eszméinek alkotása megalkotja lelkünk belsejében azt a világító tornyot,

melynek kisugárzó fénye a felvilágosodottság, a haladás útjára vezet.

Mert megjön az idő és be fogja látni mindenki, hogy nincs az emberiségnek szüksége prófétákra, akik Krisztust méltatlanul hirdetik, mert be fogják látni, hogy azt a kérdést, mely felettünk lebeg és jövőnk boldogságunk felett kérkedik, önmagának magyarázza meg ki-ki „. . . a nap felkelt; megüté a hó és mivelhogy nem vala gyökere, elszárad.” Márk III. 6.

„A természet irtózik az ürességtől.”

Üres, félművelt emberek vezessék a művelt világot, a XX-ik századot a középkor szellemével, ez ellen fel kell lépni azoknak, akiknek a népek millióinak vezetése rendeltetésük és hivatásuk, akiknek megadatott a tehetség, hogy napfényt vigyenek az éjszakába, eleven életet a pusztító kórba, a rothadó erkölcsbe friss beolást, az elementáris tudásba a filozofika tudományt és az egész szellemi életbe egészséges eszmét.

„Mögöttünk, mindnyájunk mögött, hatezer éves emberi erőfeszítés és diadal van; előttünk a határtalan idő, még meg nem teremtett, meg nem hódított országaival, Eldorádóival, amiket nekünk, igen *nekünk* kell meghódítani, megteremteni; s fölöttünk ragyognak az örökkévalóság mennyei, vezető csillagai.”

Nem lehet tétlen manapság az az ember, aki gondolkodik.

Mint a hogy a lekötött ész feltépte a béklyóit és a szabadgondolkodás irányába leli fel természetének törvényeit, mely a szabadmozgás gyakorlatát írja elő, úgy a felszabadított, a szabad ész gondolatmenetét kövesse lépésünk.

Ahogy a hosszú tél után kitavasodik és megújul a föld, a természet új ruhát ölt és az élet teljes pompájában kibontakozik előttünk, úgy alkalmazkodjunk mi is azon természeti törvények szerint, mely bennünk megfogant és hosszú századokon át nem bírta feltörni a rárakott réteget, hogy legyünk szellemileg is szabadok.

„És ne vegyetek *azokkal* együtt részt a sötétség hasztalan cselekedeteiben; sőt inkább feddjétek meg *azokat*” Pál lev. V. 11.

Bámulatós az a vezetői tehetség, mely a papságban összpontosul, az a sokféle mód, mely szerint alkalmazkodni tudnak minden időben és mindenki szerint.

Tévesen értelmezik Balzac mondását: „Tudni, mit kelljen elhallgatni s tudni, mit kelljen kimondani: ezt nevezzük jóízlésnek, helyes tapintatnak.”

A népek nyomorognak, az életküzdelem, baja, a sok és nagy szenvedés természetszerűleg is hiszi azt a magasabb lényt, mely életét rendezi, és felette áll.

Keresi Istenét, aki baját, szenvedéseit enyhítse.

A vallásban keres menedéket az üldözések elől és ott az Isten szolgája nevét viselő papok kitárt karja várja, mely kéznek áldása nélkül nem nyílik meg a menyország, nincs üdvözülés, nincs menedék az üldözések elől és nincs balsam a szenvedők sebeire.

Kihasználták a szenvedő emberiség gyengeit, hogy ők megerősödjenek.

„A buta és okos emberek egyaránt ártal-

matlanok. Csak a félbolondok és félbölcsek a legveszélyesebbek.”

„S mint az eperfának túlérett gyümölcse, mely földre potyog, piszkom foltot hagy maga után, úgy ők, a félbölcsek, a Krisztus ültette fának terebélyes ágairól rothadás következtében lehullanak, piszkot; féregrágta magot ejtenek a földre, amelyből az emberiség új átka születik, új hernyó, mely ennek a fának hajtásait, leveleit lerágja.

Az ő tanuk nem kedves árnyék a kifáradt emberi testnek, eszméik nem elég táplálék a gondolkodó elmének.

„S ez minden?!” Szólt Cézár, fenn az ormon, elégedetlenül.

Nem értik a világnézetek egymásba szorítását, csak az óriási vagyonuk összegének a szétosztását, hogy ennyi meg ennyi millióba hányszor találtatik az egy, az ő személyük, érdekük.

Az ő vallásukban nincs egyéni vélemény, ők egy test és egy lélek a hívekkel és megkívánják, hogy mindenki úgy gondolkodjék, mint ők, mert kizáratik az, akinek nem elve az egyházzal egységes élet.

Krisztus nevében, 234 millió hívőnek beszélnek, pedig az a Krisztus nem az üdvözítőjük, az a 234 millió hívő nagyon kis része hallgat már rájuk.

De még azokért is kár.

Egy lelket is megtéveszteni, félrevezetni sem volna szabad, mert nekik kellene tudni a legjobban, akik Krisztus eme szavait ismerik: egy lélek felér egy világ kincseivel.

De hát a világ kincse, vagyona, nekik oly kedves és a pénznek mindent fölérő érzete van.

Alakítanak politikai pártokat és korteskednek a kereszténység megvédése érdekében.

Ha ők veszélyben vannak, tüzet kiáltanak és azt hitetik el a néppel, hogy a keresztet, Krisztus tanát üldözik.

Oly szentséggel, hatalommal érzik magukat állásuknál fogva felruházva, hogy merik Krisztus szavait idézni: „Aki titeket üldöz, engem üldöz.”

Ennyire elkapatva és ennyire visszaélni az isteni kijelentésekkel, hogy önmagukban *egy* felsőbb lény valóját megtestesülve látják és annak a felsőbb lénynek a rendelkezése, hatalma ő általuk jut érvényesülésre.

Azért figyelmeztet az isteni Mester: „Vigyázzatok, hogy valaki titeket el ne ámítson; mert sokan fognak eljönni az én nevemben, kik ezt mondják: Én vagyok; és sokakat elhítenek.” Márk XTII. 5.

Ők, akiken ma a bűn tombol, holnap pedig a szószékről a bűnről, a bűnös emberek és azok iszonyú büntetéséről, túlvilági elkárhozásról prédikálnak.

Harcmodoruk: leleményesség, színleges hátrálás, cselvetés.

Csatarendjük: nem harcolnak egy tömegben, mint a bizánci és nyugat-európai seregek, hanem szétszórva mindenütt van táboruk, ahol emberek laknak, minden helyen vannak katonáik, sáncokba, mélyedésekbe, hegyoldalba, bokor mögé bújva, lesve, mikor teríthetik le az ellenfelet, aki nem az ő aklukat seprí, szekerüket tolja.

Nem egy tömegben harcolnak a kultúra ellen, hogy meglássuk a megrontás, rombolás, garázdálkodás szégyenletes munkáját, hanem titokban, külön-külön helyen, téren, ott, ahol 2 ember van, hogy ők a harmadik legyenek*) és az üzletfelekkel biztosítási kötvényeket tegyenek, lelkük üdvösségével, hitük erejével, hűségük tántoríthatlan voltával.

„Vak kezében a tudomány elveszti a maga szentségét s éles fegyverré válik a dühösnek markában.”

Kulturális emberek sohasem lesznek, mert egészbevéve hiányzik az az összetétel, mely őket azzá avatná.

Renoválják egyre-másra a vallásukat, de nem a kelet szépségével, világosságával, hanem a nyugat esti szürkületével.

Kényelmet akarnak a hitben, nem önmegtagadást, azért törlik el lassankint a böjtök szigorú paragrafusait, puha kerevetet vetnek, amelyen nyújtózhatnak és nem kemény priccset, mely puha kéjbe ném engedi a testet, lelket besüppedni.

Tiszta bort isznak már csupán és nem keverik azt szódával többé.

Bort nekik, mely felizgatja az eszeket és mámorba ejt és nem vizet, mely józanít, amely nem párolog bódító arumával és a gőzölgő fejben az agy élességét nem tompítja.

„Mindenekelőtt nem szabad elfelejteni, hogy az embereket és tetteiket nem anyagi, hanem erkölcsi erők irányítják. Milyen zajtalan a gon-

*) Hiszen telik, a létszám teljes, mert jelenleg 22.000-nél több a papok száma Magyarországon.

dolat! Mozgását nem kíséri sem dobpergés, sem dübörgő csapatok patkóinak csattogása, sem szerkocsik, podgyászszekerek mérhetetlen zaja. Milyen ismeretlen, eldugott helyen gondolkozik talán most egy fej, amelyet egy napon több, mint királyi tekintélylyel fognak megkoronázni. Nem uralkodik majd minden fej fölött, de mind-egyikben; és magányos gondolatfűzőgetéseivel, mint valami varázsigékkal, kényszeríti a világot, hogy meghajoljon akarata előtt.”

Hej milyen régen messze járnak ők a gondolkodástól, az igazság vizsgálásától, mérlegelésétől és messze elhajoltak ők attól a 12 láng-lelkű apostoloktól, akik a Mester útját járták.

„És a világosság a sötétségben világoskodik, de a sötétség azt fel nem fogta”. János 1., 5. Milyen más gondolatvilág uralkodik most a mai apostolokban, milyen más cél, önérdek, üzleti nyereség.

Az a sok század elmúlt, óriási idő, mennyi papnak jó alkalmat adott, hogy megtoldja Krisztus igaz hitét és oly hitcikkelyekkel kibővítsa a jövőnek, amelylyel a jövő papgenerációnak létét biztosítsa.

Azért, a mint átvettétek az Úr Jézus Krisztust, akképpen járjatok ő benne. Pál levele, II. 6.

Ezt is nekik mondták és nem mi nekünk.

Hiszen bennük a bölcs előrelátás mindig megvolt. És most, amikor ahoz a századhoz értünk, amikor mindenben keresztül látni akarunk, látni tisztán, érthetően, megértve és ne in talányokba törnünk magunkat, oda nyulunk az állig begombolódott erkölcsbírák elé és lefejtetni szeretnénk azt az öltönyt, mely húsz század

idejét magába hordta anélkül, hogy egyszer is tisztán láttuk volna szemét felénk ragyogni.

A zavaros szem nem az eszme-lélek tükre, az álarcval rejtett arcot szégyenpír égetheti.

Az ócska szokások megszűntek, mi a tudomány, technika minden vívmányaival repülünk és az elmaradottság kötele nem tarthat fogva többé.

Hiába a magyarázat, kár az erőlködés, mert a feltámadt halott átszellemülő teste korlátok közé nem vonható.

Felébredt a nagy halott, a világ, megszületett újból az életre, hogy legyőzze azt, a ki meghal ő általa.

Mert előbb békülhet meg az angyal az ördöggel, mint a világ azzal a szellemmel, mely hályogként vakságba ejti az embereket.

Ez csak egy idejű harc, tusa, elszánt szembezállás, de csend lesz az egyik téren, hogy diadalmaskodjon az Eszme a túlsó oldalon.

Azért, a ki azt hiszi, hogy erősen áll, vigyázzon, hogy el ne essék. Pál lev. X. 12.

Nálunk, a reakció Magyarországon fog talán a legnehezebben menni ezen kultur-renoválás, mely századunk épületét felépíti új stílusban, modernül, de e vázlatot most kell megmintázni, hogy a közel jövőben az a nagy munka minden akadályok fentartása nélkül befejeztessék erős váróul a sokat ígérő jövőnek, mely szabad lesz olyan elemektől, akiknek létük átok volt a múltnak.

Államok népeit sújtanak csapások, ahol pusztító démonként nehezedik a papi uralom száz és százezrek szíve felett, ott évtizedekre vetik vissza az emberiséget a haladástól, az

államok, nemzetek fölvirágzását annyira elnyomják, hogy a sötét szellem, amelyet hordanak tovább és vele bele akarnak századunkba is hatolni, hogy mint szélvihar, a búzarétek sorját földre teperje és mindennapi kenyérünk magját elrozsdásítsa, hogy ne legyen mit ennünk.

Mint a sáskahad, lerágja a növények, fák lombozatját és puszta vesszők kapaszkodnak, meredeznek az ég felé.

Ezt átgondolva, talán jobb volna Besse nyeivel azt mondani: „A jövőendő nem tudása e világon, boldogság”.

De vigasztalódjon a csüggedő lélek.

Á küszbön álló általános titkos választói jog meg fogja dönteni a nagy kérdést, mert oly elemekkel lesz intézve majd a haza sorsa, akik a papság fekete rémét, a szekularizációt első munkájuknak tekintik és annak életbeléptetése kitarja előttük majd a nagy kaput, amelyen kísétálhatnak oly szegényen, amilyen szegényesen küzdjük mi a kenyérharcot.

Az a száz és száz millió bizonyára értékesebb, ízletesebb gyümölcsöket fog megteremni, melynek zamatja népeket táplál, támaszt, elősegít és nem egyes személyeket fürösztli kádjában a rengeteg tőkének*) óriási kamatja.

*) A miniszteri számvevőség nyilvántartása szerint az érsekségek és püspökségek törzsvagyona, az épületeket és felszereléseket nem számítva, a következő:

	f ö r z s v a g y o n	
	tőkében és követelésekben korona	föld birtokban hold
az esztergomi érsekség (ingó vagy- nának évi jövedelme) 326.544 K.	1,650.904·42	95983
az egri érsekség (összes tőkevagyon 2,300.000 K) -- -- -- -- --	898.379·26	42397
a kalocsai érsekség -- -- -- -- --	2,460.775·96	87433
a besztercebányai püspökség -- --	622.539·84	28824
a csanádi „ -- --	1,241.959·84	12293
a győri „ -- --	1,676.745·46	18874
a kassai „ -- --	312.285·72	9037
a nagyváradai püspökség (összes ingók tőkéje 4,045.932 korona) -- -- --	3,502.988·16	187393
a nyitrai püspökség -- -- -- -- --	1,275.676·48	16769
a pécsi „ -- -- -- -- --	2,805.553·12	26550
a rosznyói „ -- -- -- -- --	233.333·07	7178
a szatmári „ -- -- -- -- --	458.763·47	30032
a székesfehérvári püspökség -- --	115.070·83	7656
a szepesi püspökség -- -- -- -- --	437.686·39	26332
a szombathelyi püspökség -- -- --	862.099·91	7414
a váci püspökség -- -- -- -- --	1,552.297·24	27582
a veszprémi püspökség -- -- -- -- --	859.737·16	65618
az eperjesi püspökség -- -- -- -- --	38.241·56	1195
a lugosi püspökség a miniszteri tár- cából kap évi 21.000 koronát		
a munkácsi görög kath. püspökség	216.124·74	3852
a nagyváradai görög kath. püspökség	1,578.364·88	139657
a szamosujvári püspökség a minisz- teri tárcából évi 21.000 koronát kap		
erdélyi püspökség -- -- -- -- --		11872
pannonhalmi bencések -- -- -- -- --		64848
zircei-ciszterci rend -- -- -- -- --		53798
jászóvárosi premontrei rend -- -- -- -- --		39613
csornai premontrei rend -- -- -- -- --		17430
kegyes-tanítórend -- -- -- -- --		26943
a klosterneuburgi szent Ágoston rend birtokai --		10434
a welki Szent Benedek rend -- -- -- -- --		1036
neuklosteri (Alsó-Ausztria) -- -- -- -- --		6779

E szerint a magyarországi papi birtok összesen
1,677.302 hold.

Az érseki, a püspöki rezidenciák nem a hitnek, erkölcsnek mentsvárai, őrei, intézői, nem a szeretet, a jog, az egyenlőség, az igazság hajlékai, hanem valóságos bankintézetek, amelyekben árfolyam szerint becsülik a részvényt, a híveket, az Úr szeretetében.

Schopenhauer azt mondta egy alkalommal: „Nem a dolgok, hanem a dolgokról való vélemény hat az emberekre”.

De az ő dolgaikról a vélemény meg van alkotva.

„A pokolból vissza lehet még jönni; de az emberek megvetéséből soha. Ez egy olyan börtön, aminek nincs ajtaja. Ez egy olyan halál, miből nincs feltámadás”.

És az, aki még karonfogva jár velük, aki kacérkodik velük — járjon, ez a legjobb eszköz, mód arra, hogy azt a kialakuló helyzet kettéválassza és a reverendát róla az utolsó gombig lefejtse.

„Általában azt látjuk, hogy mindenki abban a mértékben keresi a társaságot, amilyen mértékben szellemileg szegény vagy általában közönséges”.

Azon országokban Olasz, Francia, Spanyolország, Portugália, ahol a legtöbb pap volt, ábrándult ki elsősorban a nép és megfogta a bot másik végét, melylyel ötlet századokon át sújtották.

Azon országokban, ahol még a pápai, Vatikáni jóbarátság fennáll, erőművészetet produkálnak már csupán, mint amilyent cirkuszokban olcsó pénzért mutogatnak.

A baglyok félnek a világosságtól, a papok attól a statisztikától, amely az ő tetteik, mun-

kájuk eredményét, vagyoni állapotját kimutatja és annak a sokat sanyargatott népnek a szeméit kinyissa.

Menjünk csak úgy például át Magyarország egyik tartományába, Slavóniába és meg fogunk győződni arról, hogy a papokkal szövetkezett agráriusok, mágnások mint teszik szegényre a népet és lakatlanná ezen tartomány területét,

Bácskától, Baranyától egy lépésnyire van, ahol a búza és egyéb termény dúsan terem és ott a föld erdőséggé, pusztá tarlóvá, legelővé lett, mert az ezer holdasok kiűzték onnan a népet, aki azt művelje, mialatt ők a tulajdonuk óriási területén parlagon hevertetik azt a földet, amely mindannyiunké és nem egyeseké, mely mindenkié és senkié, mely nem a Strossmayeri papok céljaira lett adományozva, hogy azok a francia országból kiűzött apácáknak a diakovári óriási újonnan épített palotájukban menhelyet adjanak, védőszárnyat emeljenek az idegen rossznak, hogy a saját népét nyomorba láthassa. Erre van pénz, de nemcsak, odaát a szomszédoknál, hanem itt is, mialatt züllött kórházügyünk odavezetett, hogy az országban levő 42.245 hülye és örült számára 7, azaz hót kórháza van Magyarországnak, amelyekben 25,12 ágy van. Negyvenezer örült és hülye kószál, dühöng kórházi ápolás nélkül szabadon, a Regnum Marianum klasszikus hazájában.

Úgy látszik, a klerikalizmusnak is az a jelszava, ami az oroszok lelőtt miniszterelnökének Sztolypinnek a jelszava volt: Nektek (t. i. a népnek) nagy megrázkódtatások kellene, nekünk meg a nagy Oroszország.

„Nektek nagy megrázkódtatások kellene = ekképpen szólna a klerikálizmus = „nekünk meg a klerikálizmus nagy, szent birodalma.”

Ez, — a világi hatalom megnyerése — az ő tervük, ez irányítja a lelkeket, akik az ő munkájuk napszámát általuk kapják és kenyereket eszik, hogy zsíros falatokhoz, direktori kinevezésekhez jussanak általa.

Azért, aki valamely állásában érvényesülni akar, keresse kegyüket és álljon be hozzájuk fáradhatatlan szekértolónak.

Azért építenek a klerikálisták emeletes magtárakat, hogy elhelyezzék benne annak a kenyérnek a megőreletlen magját, amely számkra kegyelemkenyérnek fog neveztetni.

„Mai megerősödésében kétségtelenül elsőrangú szerepe van az évek óta tartó gazdasági válságnak is. A tudatlan, a gazdasági fejlődés törvényeit nem ismerő tömeg a pangás alatt nem képes helyzetén parányilag sem javítani, sztrájkot sztrájk után vészit, rövidlátásában hamarosan megérleli magában anyagi és kulturális java megvalósíthatatlanságának gondolatát, azt hiszi, nyomorúságán sohasem segít senki s ilyenkor szívesen tekint papja ujjmutatása szerint az ég felé. Ezek a korok voltak mindig a klerikálizmus aratási idői. Mára is ezért lát munkához”.

Koldus botra jut az a gyáva nemzet, amely eltűri ennek a sötét szellemnek a garázdálkodását, amely nemzetnek fiai önmaguk szedik a búzaszemeket számukra, annak a földnek a göröngyei közül, amely büszke honfiúi vértanú vért szívott magába egykoron, akiket nemzeti

büszkeségük nem engedett volna lehajolni ilyen gálád munkához.

Hol van az az ember széles e hazában, akiben a hősök szelleme feltámad, hogy megküzdje azt a harcot, amely a sötétség és a világosság között folyik!?

A klerikális hazafiság

Tomori kalocsai érsek meghalt a harctéren, a magyar nemzet megvédésében, a törökökkel szemben.

Harcba ment, mert úgy kívánta a nép, úgy parancsolta a haza és kényszerítette az ellenség felől jövő veszély.

Ráparancsoltak, mert ki nem tudná kiolvasni a történelem azon századkori lapjairól, hogy az egyházi személyek önfeláldozása, esetleg vérontása az akkori helyzet kényszeréből történt meg.

Az idő változik és változnak az emberek vele, de a papi személyek nem, bennük most is ugyanaz a természet van meg, ugyanaz a jóroszra való hajlam, ugyanaz a szándék, törekvés, ami akkor, — csak a forma más, de az egérutak ugyanazok, amelyen a nép közé férközik és azzá lesznek, amint a nép, a helyzet és az ottani szokás megkíván.

Szándékuk természete tehát ugyanaz, ami a középkorban volt, mert mihelyt valaki ezen általuk megszokott természetén túl tesz, az már nem közibük tartozik, azt már is üldözik és ki-vegezik, amint Martinovich példája mutatja.

Ők tehát ma is ugyanazok, akik voltak akkoriban: vezérek a csapat élén az ellenség ellen.

De most ezen vezérek más csapat élén állnak, hogy a táboruk közös ellensége, a magyar haza ellen törjenek.

Ma is hazafiak nemzeti színű kokárdás csuhában, de amely belül a sárga-fehér pápai színrel van bélelve. Hazafiak kényszerből, meg egy kis haszonlesésből is, mert tudják, hogy ez a megfestett érzés egy jó jövedelmi forrás, mely a misés nemzeti ünnepek (márc. 15., okt. 6.) által fakad.

És meg ott a nép is, tüzes lelkesedéssel, duzzadó nemzeti érzéssel, — azoknak is kedvezni kell, azoknak is kedvükben kell járni és együttérzéssel oldalukhoz dörzsölődni.

Mindennel kell ám számítani a „jó” papnak és a sötét lelkű társainak, mert bizony úgy áll a dolog, hogy a jó pap nem holtig tanul már, mert valahogy modernista lesz belőle, hanem a jó pap manapság holtig színt változik, mint a sarokbaszorított tettenért bűnös, akinek lelkét sötét bűn nyomja, tettéért meg valahol egyhagyottan sír az édes anyja.

És a „rossz világ, a bűnös emberiség”, a lelki pásztort is és a velők egy munkán dolgozó nyájával ma-holnap torokon ragadva a sarokba szorítja — arra jó — és ezt tudni jó mindenkinek, — az alkalmazkodás, amelyben ők eddig remek maszkírozási művészetet fejtettek ki, akik nem mint a nemes déligyümölcsfa különös, nagyobb fokú meleg éghajlatot kívannak és csak ott természetők, hanem ők nekik teljesen mindegy, hideg vagy meleg, ők az új tár-

sadalmi szabadeszmékkal szemben semlegesek maradnak, őket idő, éghajlat szeszélyes természete nem gátolja a tova fejlődésben, ők minden talajon erősödnek, izmosodnak és szaporodnak, mint a hitvány, haszontalan kóró vagy a sárga béka-virág a sáncok szélén.

Őnekik alkalom kell és abba úgy bele tudják élni magukat, mint a tetű a birkák gyapjába, ott azután hallatlan pusztítást visznek végbe a nemzet testén, mialatt a hangzatos szólamok által elringatnak bennünket, mint a dada dudolással a gyermek csöppséget.

Mit tettek eddig nemzeti téren?

A nemzet javát előmozdítani volt-e igyekezetük, vagy a maguk jólétét gazdagítani érdeken több jóval, élvezettel, mámorral ?

A nemzet érdeke náluk csak tizedrangu kérdés, ők nem a többség javát keresik, hanem önmagukét és a római „szentséges” atyáét, holott igazságot, logikus gondolkodást kellene keresniök és nem a bigott kiváltságok kegyeit. Ébert Krisztusát, nem X. Pius Rómáját, a modern szociológiát és nem Faber által ismertetett keresztény szocializmust.

Sokat, nagyon sokat kellene nekik tenniök, *nagyon sokat várhatna jogosan a nép tőlük* azért a busás fizetésért, — de nem kapnak érte semmit, nem látunk új, erőteljes alkotásokat a középkor düledező oszlopai felett.

Retrográd fejlődés útjuk vonalain.

Nem látunk még napot, amely az éjszaka sötétjét szétoszlatná, hogy fényében meglássuk azt a munkát, amelylyel dicsekedve, büszke göggel dominálni akarnak századunk vezéreszméi felett.

Emelje fel ez a szentség — a szégyentől vagy a világosságtól lesütött szemeit, hadd lássuk, tudja-e azt a szerepet betölteni, amelyre *hivatott* volna, hogy a nemzet színe elé lépjen és lejátsza azt lámpaláz nélkül.

Mint az Ibszét, a cirkusz bohócát, fülön fogva kell kihúzni ide a klerikális szellemet a Congregációk, keresztény szocialisták, legényegyletek, néppárti nemes Clubbok sötét bagoly odújából, hogy meglássuk a tollazatukat és megismerhessük őket, amikor kinn szállingóznak, mint az éjjeli lepkék a pesti aszfalton.

Piszkos színben játszik ez a tollazat és hahog a bagolyszellem, mint a kísértet a letűnt fényes korszak rommaradványai között.

Ez a kísértet, ez a szellem, ez a klerikális bagoly itt, erre jár és huhogásával halálra, pusztulásra emlékeztet.

Meghalunk, vagy meghalnak.

Mi nemzeti szabad eszméink megvédésének nemes harcában, ők a szellem — sötétség legyőződésében.

Justh és társai tiszteletreméltó törekvésük mellett pedig meg ne feledkezzenek a bölcs előrelátás szükségéről, legyenek körültekintők és elővigyázók ne legyenek meghatva a papi reverendáktól és mindazoktól, akik ezek hadseregéhez tartoznak, ne lássanak szent lelket személyökben, isteni jelenlétet, szentséget munkájukban, bölcsességet szónoki előadásaikban, hazafiságot az általános, egyenlő, titkos választójogi harc küzdelmeinek részvételében; ne legyenek a szabad, demokratikus eszmék hivatalos lapjai szentelt sajtók, amelyek büzhedt állapotban is megemészthetők, ne legyenek a

„Magyarország” stb. lapok cikkeiben az ömél-tóságák és kegyelmességek, főtisztelendőségek az örökös főszereplő személyei, ha csak a szomszéd faluba marhák megvásárlása végett is mennek át, hanem félre a szentelt gyertyák csepegős faggyújával, fáklyát gyújtsanak, hogy nagyobb világosság terjedjen szét mindenfelé és győzze le a ravatalos gyertyák sápadt fényeit.

Megérteni kell a népet, amit vezetni akar a vezér, amely népet nem érdekli a klerikális hősök nagygyűlései és azok érdekeinek propagálása, amelyet a fenn nevezett lapok oly hűséges eredetiséggel közölnek le, egy kis cirádás keretbe foglalva, hanem arról írjanak, mikor bukott le egy-egy munkás az épülő ház faláról, hány ember halt meg ma éhen, hány ember lézeng munka nélkül a piacok sarkán, hány ember dolgozott ma az agráriusok zsebébe és hány kenyérszeletet szedtek ki az urak a szegény tarisznájából, hány embertől kívántatik meg kötelességének teljesítése és hány embernek tagadták meg jogait.

„Hét év alatt a statisztika szerint — nyolcadmilliónyi sérülés történt, aminek a századrésze haláleset. Ezzel az 530.000-nyi munkáslétszámot összevetve kiderül, hogy még e szerint a nem teljes kimutatás szerint is minden hét évben legalább minden negyedszázadik munkást meggyilkol, majd minden negyedik bal eset áldozatává teszi a tőke.

Ezt írja meg valaki, ezt a statisztikát állítják mindennap a nép szeme elé, és nem késik a győzelem.

A bölcs táltusok, a jó módban élő kleriká-

listák ettől fognak kimúlni, ez leszen az ő haláluk okozója, a népítélet végrehajtásának paragrafusa, annak a népnek energikus szembezállásával, mely az édes porcukorra engedi rászállni őket, mint a szemtelenül kiállhatatlan legyeket, hogy a csalétek által az ecet savanyú ízébe fulladjanak.

És akkor, ha a népérdek fáradságos munkáját azon szempontok is fogják vezetni, hogy a népet a lelki elvakulás, bigottság elnyomása alul is felmentessék és nekik ezáltal a világoosság tüzeit szítsuk, — ezen fény mellett meg fogják találni azt az utat, amelynek célja a lelki emelkedettség, lelki finomság, becsületesség és jellemesség lesz, az anyagi érdek előbbrevitele mellett.

Mert ezek képezik azt az alkatrészt, amelyből az az összetétel jön létre, amiből az emberi cél, rendeltetés a diadalmas világnézet ünnepi gondolatát szüli és mely által benne közreműködik az az élet, amely regulázza minden cél felé emelkedő szárnyak irányát.

„Az új erkölcsi világnézet természetesen csak a szociális eszme diadala után bontakozhat ki és valósulhat meg teljességében, a szociális eszme már napjainkban belenyúl a kormányzatba, a közigazgatásba, az oktatásba és művészetekbe, a magán és büntetőjogokba, minek folytán új erkölcsi világnézet van kialakulóban.”

Estó Vir, e szavak keringenek körülöttünk és kiformálják, új ruhába öltik a modern gondolkodású férfit a legújabb szabással, hogy előkelő eleganciával haladjunk el azon düledező fák törzsei előtt, akikben megcsomósodtak a

szégyenletes sötét eszmék, féreggé fajultak, hogy az új épületek stílszerű bútorokat ócskaságra rágják és porrá emésszék meg.

A kevély büszke nyaktól még a nyaktiló is megriad és lelkiismeretére csap a félelem, munkájának véres eszköze hideg borzalmat önt belé, mert a fenhordott homlokot ökölcspások nem alázzák meg.

Ököljogot vívnak az esztelenek, hogy alkalom találtassák rámutatni arra a mestermunkára, amit végez az a kéz, akarat, mely ellen az összerdek játszik közre.

Mi, mint a gólya a düledező csárda tetejének füstös kéményén egy pár melegítő szalmaszállón, gólyafiókák kerepelésétől körülvéve várjuk a tavasz nyilasát a túlsó parton, hogy legyen nekünk is két hazánk.

Nekünk csak egy hazánk van, az is elvész, ha nemzeti érdekeinkkel párosult népérdeket nem vesszük védelem alá és nem neveljük fel azt a fát, amelyről majd unokáinknak gyümölcsöt rázogathatunk le.

Ennek a gyümölcsösfának ápolás kell, gyenge hajló törzséhez karó, hogy terebélyes fává fejlődjön ki.

De ennek a fának a zöld levelei között hernyót észlel a vizsgáló szem, ezt a fát a klerikális szellem gyökerestől kitépni próbálja.

Azért ébresztessék az alvó és legyen mindenki figyelemmel a közelgő veszélyre, mely hazaárulást, a népérdek ellicitálását hordja magába és legyünk megtámasztó karó a nemzet törzse mellett, hogy ezen szellem szándéka megghiúsuljon.

Azért kell megfordítani a nemzeti zászló

rúdját, hogy azzal leverjük a pusztító, kártékony hernyókat a nemzet testéről.

A másik úton.

Harcot hirdet egyképen a világosság a sötétségnek, a szegénység, a munka a hatalomnak, a kényuralomnak és minél tovább késik a felkelés, annál erősebb izmokkal küzdi meg a harcos csatáját.

A nép nem kér mást: tisztességes megélhetést tisztességes jogokkal és meg fogjuk mutatni a Nagy-Magyarországot; alakítsatok emberré egyeseket, ruházzátok fel jogokkal a tömeget és ezzel azt az eszközt adjátok a nép kezébe, amelylyel az új Magyarország kiépítését megkezdi, amelyhez nem kell papi áldás, csepegős gyertyaláng szentelt vízzel, de kell ember, aki a most átfoghatatlan ürt egy átjáró híddal összeköti.

És ehhez a hídhoz az általános t. választói jog hozza felénk a köveket; amelyet vagy parittyánkba használunk fel, vagy megépítjük a hidat, mely a nép jogaihoz való közeledését megkönnyíti.

Tény, az általános, egyenlő, t. választójog késik, olyannyira, hogy a türelem már kifogyóban van. Jó lesz tehát az illetékes faktoroknak sietni, mert bajt zúdíthat a fejükre az, ha a kifogyott türelmet nem lesz, ami pótolja.

Mert a gát erősebb a gátlónál, de a gátolt erősebb mindkettőnél.

Justh Gyula hiába oltja a nép szívébe a szabad eszméket és vezérként viszi az általános, egyenlő, t. választójog zászlaját a szociáldemokrata elv alapján álló proletarizmussal együtt, nem fog teljes eredményhez jutni addig, amig tanácsosainak, egyes embereinek belső világát meglátni nem lesz módjában.

Mert hiszen rendületlen hívének vallja magát mindenki, aki melléje kerül, szent mindenik, mint a klerikálisták a nép előtt, de valójában álnok kufárok, akik az emberek megtévesztéséből hasznot akarnak kovácsolni.

Vigyázzon az tehát, aki a nép vezetésének szent hivatalát tölti be, kik állnak körülötte, mellette szent mosolylyal arcukon, mert keserű ébredése lesz annak, aki csak a kései megbánás ólmos könnyével átázott lepedővel akarja őket befedni, amikor ők már a diadalmas győzelmük örömét a tenyerükbe elnevelték.

Azért csendre kell inteni még idején a hangos szavú szentatyákat, vonuljanak hátrább az agarakkal és valljanak szint, mert nemsokára korlátokat vonnak körülöttük és megrendszerbe illesztik őket.

Összefoglalás.

Mindazok, akiknek a szíven fekszik a népek boldogsága, jóléte, szabadsága, oly szívvel és jóindulattal kezeljék ügyeiket, hogy a nagy apparátussal kezdett munka méltó befejezéshez jusson.

Építsen ez a munka védfalat és óvja meg a felső támadásoktól a népréteget.

Építsen ez a munka sátrat a munka mellett virrasztó munkásnak és óvja meg őt az északi szél hidegétől, mialatt a jólakottaknak gőgössen csapkod a szárnyuk az élvezet vizén és keresik a gyümölcsöt, amelyik édesebb, mi fáklya fény mellett keressük az utat, amelyen megélhessünk.

„A munkálatant, a fertőzött agyút, a szibaritát védi a haláltól a vagyon; a dolgozót, az értéket termelőt, az ép szelleműt pusztítja a munka, a pénzhiány, az éhség.”

A nép nem kíván már mást, csak azt, hogy egy percre megállni engedjék a robotmunka alatt, hogy verejtékét törölhesse le és szíve óhajának kifejezést adhasson.

Egy perc és meghódítja azt a földet, amelyen reá hullott verejtékük termékenyítése által dús búzakaiaszok reájuk hajlonganának.

A szegénység masszája kéregként rakódik reánk és nem engedélyez szabad mozgást a demokratikus elvek terén, hanem a megélhetés nehéz helyzete igába vonja az embert, mialatt a hatalmasok felé fordul a szerencsekerék és arra viszi mindazt a jót, amitől megfossza a szegényt.

Azért kell időt kaparintani a henyélők szabad idejéből, hogy a munkánk utáni minden felesleges időt ami szellemi, elvi világunk felderítése, előbbrehozatalának szenteljük és tanulmányozzuk azon egyének pszihológiáját, akiknek értelmetlen, kuszult rendszerüket, taktikájukat nem ismerjük, — de megismernünk kell, hogy leleplezhessük aknamunkájukat.

Azért kell tolvaj lámpával belopódnunk a klerikalizmus spiritiszta kamrájába, ahol lelkeket idéznek hazug imákkal és eszközévé faragják a lelkeket, hogy azokat alkalomadtán felhasználhassák.

Azért kell fényt derítenünk azokba az elmékbe, akik a klerikális eszmék sötétjében tapogatóznak, hogy meglássák a helytelen megvilágítást, amelybe a menyországot vélik ragyogni és annak kincsének megszerzéseért bányamunkássá szegődtek hozzájuk, hogy a verejtékes munka mélységéből *az ő számukra* felhozzák a kincseket.

Sokat, igen sokat kell tennie annak, aki látással megáldattatott, hogy a vakok segítségére legyen, hogy az élet útjain végig vezesse őket, hogy neki ne menjenek a sarok falának, le ne lépjenek a haladás hídjának sínéről, hanem az emberi rendeltetés végcéljához, a világosság-hoz érjenek.

„Egészen szűk osztályérdekek reflexe az a — gyökerében vallásos — felfogás, mely azt hangoztatja, minek a népnek műveltséget adni, mikor annál jobban érzi nyomorúságát? Épen ennek a nyomorúságnak a felismerése és vele együtt a szükségkielégítés eszközeinek a szaporítása és az egyenletes jövedelemeloszlásra való törekvés a haladás legerősebb biztosítója. A szocializmus a tömeg öntudatra ébresztésével a haladásnak a világtörténelemben eddig nem ismert jelentőségű szolgálatot tett. Az eddigi világtörténelem egynehány ember története volt, a szocializmussal kezdődik a népmilliók története.”

A világosság minden sugara összpontosul

ott, ahol az emberi jog alapján a szociális eszme érvényesül.

Azért ebbe a világosságba kell bevezetnünk azt a hatalmas néptömeget, amely erejének öntudatára ébredve már követeli és nem kéri könyörgi jogát.

Utópiából társadalmi szükségszerűséggé lett az osztályokra szaggatott emberiség egységesítése egy olyan rend alapján, amely a természetadta és embertermelte javak birtokába egyének, kasztok helyett az Embert helyezi s a „homo socialis”-nak, a természet és társadalom urának géprabszolgák seregét állítja rendelkezésére, hogy föl vehesse általuk a végleges harcot a természettől meg nem kívánt [pusztulás ellen.]”

Világosságot kell bocsájtani a népre nem, ujjakon át, hanem a keresztülhasított felhő függönyén a népszabadság tiszta égboltozat derűjét.

És akkor ez a mi népünk nem fog tévelyegni idegen utakon, hazátlan bitang módjára a jobb jövőbe való hit nélkül, a meghamisított isteni szentségek után, a klerikalizmus szívós gyökerétől elgyengülve, hanem halad fennhordott homlokkal, az emberi jogának büszke öntudatával, a jól megérdemelt álláspontjának elhelyezésében.

És garas értékben fizetett munkásért nem fogja vérét adni oda a munkás, hanem a most rangban túlbecsült munkaadó a munka megbecsülésével fog helyet cserélni.

És a világ fog haladni, a nagy gépezet egy kerekét sem fogja kiveszteni, hanem felfogja

dolgozni mindazt az anyagot továbbra is, amelyet az idő, a kor szükséglete a tartályába vett.

Minden megváltozik, a nézetek átformálódnak, az elvek nagyobb igényeket vesznek be magukba, magasabban szállnak az eszmék és repül, meghódítja az ember mindazon téreket, amelyek eddig a felső tízezrek tulajdonát képezték; csak az az egy nem szakad meg soha; a munka folytonos láncolata.

A munka folyik és eredményei vannak: minden falat kenyérnek története van.

A munka láncolata össze fogja az embereket arany szemekkel, de közbe-közbe egy-egy megrozsdásodott kapocs szétpattanni készül, a méltányos kívánalmak tagadó válaszától.

„A kapitalistát osztályérdekei nem igen engedik arra a fokra fejlődni, hogy áldozatokat hozzon a tömegek helyzetének javulása kedvéért, ami nemcsak a munkásnép, hanem a saját valószínű élettartamát is megnyújtaná. A proletariátust azonban épen saját osztályérdekei kényszerítik annak belátására, hogy anyagi helyzetének javulása, munkaviszonyainak jobbra változtatása nemcsak osztályának életérdeke, hanem az emberi élettartam növelője is. A sztrájk az életveszedelmek elhárításának eszköze s az a több, mint egy milliónyi szervezett munkás, akinek sztrájkjáról évente beszámol a világstatisztika, voltaképen az emberfajta elsatnyulása ellen folytat gigászi küzdelmet.”

És jön idő, amikor a kalapács ott fog heverni a hatalommal dirigáló munkaadó előtt, mialatt a munkás küzd távolabb, hogy felvehesse a kalapácsot újból, de több jogának megkönnyített súlyával.

„A munkásmozgalom minden teljesült követelése minden diadalra az Élet triumfusa a Halál fölött, a pusztulásnak visszavonulása azok felé a határok felé, amelyeket a természet szabott meg számára.”

A kása forró, amely körül telepedének a jelen kormányzó hatalmak a szerencsétlen számú 13 néppárti honmentőkkel és aggódó figyelemmel kísérik hőfokát, epedve várják kihűlését.

De az üstben mindjobban forr a népek óhaja, az izzó hangulattal izzadnak a népezérek és a klerikálisták, kezdenek már arrébb ülni, hogy végig legyezzék magukat a napraforgó levelével.

És meg lehet állapítani már az örvendetes tényt: a népek átérezték a szövetkezés szükségességét és lelkesen, a győzelem biztos tudatában előrenyomulnak az általános titkos választói jog életbeléptetésének a küszöbéig, hogy megrázzák az ajtó kilincset.

Az ajtó kilincse már a kezünkben van, még csak egy szép roham, egy hangadás és kinyílik az.

Kinyílik az ajtó nemsokára, hogy a nemzeti zászlót a nép vegye kezébe.

Az a nép tehát, aki a nemzet ezen felszentelt zászlaját a kezébe veszi nemsokára, fürödjön meg nemzeti érzésének tulajdon nemességében és tiszta lélekkel, nagy elhatározásokkal a szabad, demokratikus eszmék fáklyájával készüljön és közeledjen új Magyarország felé.

Mindentől, de legfőképen a legnagyobb ellenségétől, — a klerikalizmustól — menten támad fel a nép hamvából, hogy a kenyér előtt

jogot szerezzen magának, hogy koldusnak ne érezze magát.

És ha a klerikalizmus hazafiasságát a nép és az általános titkos választói jog iránti „őszinte” érzését a nyilvános kritika a napvilágra hozza, — amit hoznia is kell — meglássa a finom kenetekkel bemázolt arc szeplőjét és meg fog győződni mindenki arról, hogy ezen szellem megett rejtett tömeg a nép, a haza, a világosság ellensége és téves utakon jár az, aki az ártatlanság fehér ruhájában közeledik felénk, mint az ismeretlen szentségek elé.

Azért csak bátran előre, két kézzel tépjük az utak szélén felburjánzó gatz.

Ne törődjünk senkivel, velünk sem törődött senki, földönfutók, mostoha fiuk voltunk önekik, akiket lerongyolva, kiéhezve, a pusztulásnak tettek ki.

De aki egyedül van és magára marad, az más senki segítségére nem számítva, önmagát segíti fel és erőt nyer, hogy kiemelje magát a letaszítás mélységéből.

És aki ebből a mélységből a napvilágra jön, azt az új tér szabad levegője új erőre izmosítja, hogy prosszeciós tömegben keresztül hatolva új isteneket keressen, kik új tanokkal, új Megváltókat küldenek.

Az általános, egyenlő, titkos választó jog a nép megváltása leszen és habár a klerikalizmus a megváltás ezen új művét nem fogja akceptálni és proklamálni, a nép nyomorából mégis üdvözölni fog, mely megváltás üdvösségétől a klerikalizmus nyerít, bűg, mint Ady fekete zongorája.

Íme, ily színezéssel áll — elmélkedésünk során — előttünk a klerikalizmus, ezt a képet nézzük meg mindannyiszor az emberi és polgári jogainkért folyó harcban, valahányszor a klerikalizmussal való szövetkezés által a nemzet szabad eszméi ellen vétkezünk.

